

Sorodni duši.

Spisal Josip Premk.

I.

ri fari je pozvonilo. Dekleta, ki so prala na koncu vasi pri koritu, so povzdignila glave in se spogledala.

„Gotovo je umrla Štacunarka —“

„Bog ji daj nebesa!“

Nato so se pokrižale in pomolile očenaš in češčenomarijo za dušo umrle Štacunarke.

Mrtvaški zvon pa je klenkal dalje, žalostno je odmeval nad Zapoljem in marsikdo je postal, pomislil za hip in se napotil nato po vasi tja k rumeno popleskani hiši, kjer se je reklo pri Štacunarjevih.

Sredi vasi je stala hiša, ob znamenju sv. Florijana. Ni bila ravno velika, samo v tem se je razločevala od drugih, ker je bila krita s skrilmí kakor nobena v vasi. Tik nad širokimi vrati je bil naslikan sv. Duh — sivkast golob v rdečkastem kolobarju, ki pa je bil že tako obledel, da se je komaj razločil od stene. Na majhnih, višnjevo obrobljenih oknih je zelenel rožmarin, na pročelju hiše pa je napravil vaški slikar nerodne črke gospodarjevega imena, ker Štacunar je bil znan daleč okrog: barantal je z žitom in z vsem mogočim, kar je neslo le količkaj dobička.

Pred to hišo so se zbirali vaščani, ugibali, kaj in kako bo sedaj s Štacunarjem, in skoro vsak je bil drugačnih misli.

Šele ko se je prikazal med vrati Štacunar, visok, zajeten in rdečeličen, a že nekoliko siv mož, jih je odšlo nekaj dalje, drugi pa so pristopili k njemu.

„Torej je res izdihnila?“ je povprašal sosed, kot da je to zanj neverjetna novica.

„Seveda,“ je prikimal Štacunar in zbral obraz v gube, ki pa so bile bolj smešne nego žalostne. „Dolgo jo je vilo, no, sedaj je končano. Pa kako nenadoma je umrla! Zjutraj sva še govorila; slaba je bila res, ampak na smrt še vendar nisem mislil — in opoldne jo najdem blede in mrtvo.“

„Torej nisi bil zraven, ko je umrla?“ je še bolj začudeno povprašal sosed.

»Kako li? V trgu sem bil zaradi neke kupčije. Lovro pa je delal na polju ali bogve kje, da ga ni bilo doma, ko je umirala. Samo dekla je bila zraven in soseda. No, dosti je trpela; kaj mislite, skoro pol leta v postelji!“

Vaščani so poslušali in prikimavali, nato so se napotili s Štacunarjem v hišo.

V izbi, kjer je ležala ves čas svoje bolezni, je bilo med vrati že nekaj ženic, ki pa so se umeknile, ko so zagledale med možmi tudi Štacunarja.

Težak vzduh se je širil po izbi; dvoje sveč je gorelo pri njenem vzglavju, da je bil obraz še bolj rumen, a okno je bilo zagrnjeno, da solnčni žarki niso sijali na Štacunarko.

Ob koncu postelje je sedel Lovro, edini Štacunarjev sin, krepak, zagorel mladenič z velikimi, temnimi očmi, ki so zrle nepremično v mrtvo mater.

„Pojdi in naroči, kar je potreba — krsto in drugo . . .“ mu je dejal polglasno oče, nakar je Lovro počasi odšel.

Ko je stopil iz hiše, je pred vrati nekoliko postal. Potisnil si je širokokrajni, plišasti klobuk čisto na obrvi, in ko bi ga bil tisti trenotek pogledal kdo v oči, bi bil videl, da so solzne.

Potem je odšel počasi navzdol po vasi.

Oktobrski dan je bil; medlo je sijalo solnce, nikake toplote ni bilo v obledelih žarkih. Od gor je pihljajl skoro hladen veter in vse nebo je bilo kakor svinčenosiva zavesa; solnce nad zapadom je bilo podobno okrogli, medeni plošči. Samo kadar je potegnil veter močnejše, se je dvignilo odpalo rumeno listje, zaplesalo okrog oglov v kolobarjih in obležalo za hišami po pustih gredah in dvoriščih.

Ko je prišel Lovro na kraj vasi, je krenil po stezi za kozolci na polje, ki je bilo prazno in pusto kakor oropano. Samo tupatam je izkopaval kmetič repo ali skladal na kup korenje, tam pod gozdom je pokal bič — voz stelje se je počasi pomikal proti vasi, a Lovretu se je zdelo vse kakor izumrlo; nič bolj dolgočasno ni bilo doma ob mrtvi materi. In spet je zagledal pred seboj njene ugasle oči, čisto steklene, brez vse tiste milobe, ki so je bile v življenju tako polne . . ., polzastre, osinjele ustnice, ki so ga tako prijazno svarile, in ves obraz — nekdam tako mil in ljubezniv — sedaj bled in mrzel, kakor izklesan iz rumenega voska.

In dasi je imel Lovro že skoro petindvajset let, je čutil vendar, da je ostal nekako osamljen, da je izgubil bitje, ki mu je bilo naklonjeno in ki ga je ljubilo, kakor zna in more ljubiti samo — mati. Da mu je umrl oče, bi se v njegovo srce ne prikradla tako skrivnostna žalost, kakor ko je odšla ona, ki ga je razumela in čutila ž njim . . .

In poromali so mimo njega svetli spomini iz skoro pozabljene davnine — iz časa, ki je mislil nanj že redko, a so ga sedaj nenadoma objele vse njegove misli: v tistih dneh je bilo, ko ga je stiskala mati k sebi in so bile solzorosne njene oči, a Lovro ni vedel — zakaj . . . Temnogled je hodil po sobi oče goriindoli, zakričal je včasih nad materjo, a vsega tistega Lovro ni razumel in ni vedel, zakaj se godi. Čutil je pač že takrat, še otrok, da bi se očeta ne upal poprositi niti najmanjše stvari, a materi, da bi lahko povedal vse, saj ona mu je bila tako dobra, a oče kakor — tujec.

Z leti potem je zvedel Lovro, da je njegov oče že davno v grobu, da je bila mati vdova in je vzela Štacunarja.

A kar se je naselilo v njegovo srce že v rani mladosti, je ostalo vsa leta, dasi je ravnal Štacunar zadnji čas z njegovo materjo bolj milo. Morda se je sramoval pred njim, ki je že dorastel, morda se mu je bolehnja žena vendar zasmilila — ali bogve kako, da je postalo v hiši mirno in tiho, a zato tudi — dolgočasno. Nečesa je pogrešal Lovro vedno . . . in često se je počutil bolj srečnega kje sredi polja nego doma med tistimi tihimi stenami, kjer so se le včasih začuli počasni, drsajoči koraki bolehne matere.

Samo takih dni se je veselil Lovro, kadar je vedel, da ostane Štacunar zaradi kupčije nekaj dni z doma. Takrat je hodil po veži in dvorišču nekako samozavestneje, bolj prosto, in tudi mati je drsala po sobi hitreje in glasneje, kakor da hoče nadomestiti, kar je zamudila, ko je bil doma Štacunar. In dasi je bolehalja že nekoliko let, je bila v takem času zgovorna, celo zasmejala se je včasih, ako je napravil Lovro kaj nerodnega. In kako lepo se je zdelo Lovretu, ko je zaslišal po dolgem času v pusti, dolgočasni hiši materin smeh. A ko se je vrnil oče, je zopet prenehalo vse . . . kot da je umrlo življenje, ki se je naselilo za nekaj dni . . . Mati je ostajala v svoji izbi, Lovro je delal molče in oče je hodil po izbi goriindoli in mrmral polglasno račune o iztrženem dobičku . . .

Tako so potekala leta dolgočasno in enolično, dokler ni mati legla.

In tedaj se je zgodilo, kar je pričakoval Lovro s strahom in in nerazumljivo bojaznijo: tam leži bleda in mrtva in niti toliko mu ni bila sreča mila, da bi bil poleg, ko je izdihnila.

Roke globoko v žepih in z glavo, klonečo na prsi, je šel skoro zamišljen čez jesensko polje; ni se ozrl ne na levo, ne na desno, pred seboj je videl samo bledo mater in temnogledega očima, ki stoji ob umrli ženi — brez žalosti . . .

In ko bi bil Lovro resnično v sobici, kjer sta goreli ob materinem vzglavju dve sveči, bi bil videl, da očeta ni notri, ker odšel je kmalu za njim, ne po vasi nizdol kakor Lovro, temveč h krčmarju Urbanovcu.

Tretja hiša od Štacunarjeve je bila Urbanovčeva krčma, nizka hiša, in kdor ni dobro pogledal, je čisto lahko prezrl smrekovo vejico, ki se je majala na koncu hiše, pritrjena ob žleb.

Ko je vstopil Štacunar, je sedel krčmar Urbanovec pri peči in ružil turščico. Delavnik je bil in pivcev ni bilo v krčmi.

„No, kaj pa ti?“ je zamrmral Urbanovec in vrgel oluščen storž v jerbas. „Torej si ostal sam; no, sedaj si pa lahko podava roko!“

„Nič zato,“ je zagodrnjal Štacunar in zamahnil z roko — „ne bo se podrla hiša. Za oba je bolje, da se je tako zgodilo — zanjo in zame. Saj ni bila za nobeno rabo, sama sebi in drugim v nadlogo. To ti pravim, bolezen v hiši je kazen božja in posebno, ako je bolna ženska!“

„Vem, vem,“ mu je pritrjeval Urbanovec in si strkaval predpasnik — „izkusil sem! Ampak pri meni je bilo drugače — punce sem imel in že dorasle, lahko so opravile namesto nje. Tebi pa ne kaže drugače, kot da se oženiš!“

Čisto mirno in resno je povedal Urbanovec, a Štacunar ga je pogledal debelo, kot da mu je obtičala koščica v grlu.

„Ne bodi norčav! Da bi se jaz ženil — no, ta bi bila lepa. O sv. Blažu jih bom oseminpetdeset; Urbanovec, ali veš, kaj se pravi nositi šesti križ?“

„I, kaj se pravi,“ se je nasmehnil Urbanovec — „to se pravi, da nevesto še čisto lahko dobiš! In še mlado, Štacunar, tako ti pravim. Veš, denar pri taki stvari tudi nekaj velja, in ti ga imaš dovolj!“

„Tisto že, tisto,“ je prikimal Štacunar in gledal v tla — „pa z ženitvijo ne bo nič, so me že minile tiste muhe!“

Urbanovec je porinil jerbas pod peč, stopil k omari in natočil polno steklenico.

„Tako, vidiš,“ je dejal, sedel zopet nazaj in postavil steklenico med njiju na klop. „Vsak polovico bova dala, ker sva sedaj oba vdovca! Torej praviš, da se ne boš ženil? Kaj pa boš — ali bo hiša brez gospodinje?“

„E, se bo že kako naredilo, da bo prav,“ je odvrnil Štacunar, natočil in pil v dolgih požirkih. „Sedaj je še ta v hiši, kaj bi že na drugo mislil!“

Urbanovec se je nasmehnil prisiljeno, kot je imel navado, ako se je s kom razgovarjal. Včasi je raztegnil svoje debele ustnice v tako smešen posmeh, kot bi pil jesih, a ga nalašč hvalil, da je dober. Z drobnimi, vedno nekoliko solznimi očmi je mežikal, kot da se mu blešči, posebno kadar je ponjuhal, kar se je zgodilo vsak hip.

Nato sta nekaj časa molčala. Štacunar je podprl brado z obema rokama in gledal topo predse, Urbanovec pa je privlekel iz hlačnega žepa mehur in vivček, prižigal in vlekel, da so se mu napele vse žile na vratu.

„Tako je, vidiš,“ je pričel čez nekaj časa in pljunil v kot — „vsi pojdemo v krtovo deželo. Pred enajstimi leti je umrla moja stara, danes tvoja in sedaj se bova počasi zvrstila še midva. Rado-veden sem, kdo pojde prej!“

„E, naj gre, kdor hoče,“ je zamrmral Štacunar in se raztegnil po klopi. Prekrižal je roke pod glavo in se zagledal v strop.

„Kaj pa Lovro?“ je povprašal čez nekaj časa Urbanovec. „Ali je res tisto, kar se govori?“

Štacunar je namršil obrvi; očitvidno mu Urbanovčevo vprašanje ni bilo po volji.

„Govori se, to je res,“ je odvrnil, — „pa ne bo nič iz tega. Prokleti fant, ne vem, kaj ga je premotilo!“

„I no, mladost, kaj hočeš, samo čudno se mi zdi, da se peča ravno s tisto . . . Saj je dovolj drugih deklet v vasi! Brhka je, to se ji ne more odreči, ampak saj veš, kako in kaj je ž njo . . .“

„Vlačuga, ki ni vredna, da jo pes oblaja,“ je zamrmral Štacunar, se sklonil in izpil kozarec vina v dušku. „Sam zlodej je zanesel to vražje seme v našo vas!“

Urbanovec je prikimal in puhal vijoličaste oblačke iz zaka-jenega vivčka.

„Tako je, tako,“ mu je pritrjeval — „ni bilo treba te zmote, ki napravlja zdražbe in prepire v mirnih hišah. Ko bi bil jaz s tistim človekom iz mesta, ki ima tam v Podmostju gostilno, bi jo

spodil še danes. Pa vrag vedi, kako je sklenjeno, da gospodari tam, kot bi bilo vse njeno!“

Štacunar je molčal in se zagledal v okno. Zunaj je zamiral dan, od gor so se zgrnile čez polje temne sence in tudi v Urbanovčevi krčmi je postajalo mračno.

Urbanovec je posegel na polico in prižgal zakajeno luč, ki je razlila po izbi medlo in motno svetlobo.

„Pa res čudno,“ je mrmral Urbanovec še dalje — „da je napravil tisti človek, ki ima tam doli v Podmostju oštarijo, ravno s to Katinko pogodbo ali kaj, da gospodari vse menda kar namesto njega. Če ni ta stvar sumljiva, pa naj me zlomek! Tako mislim — med nama govorjeno — da sta se gotovo že prej kako poznala. Saj ni čudno! Pravijo, da je vzel neko že bolj postarno žensko samo zaradi denarja in zdaj da živi takole — Bogu v žalost in hudiču v veselje: z dekleti se zabava in s to Katinko gotovo tudi ne molita, kadar pride pogledat, kako in kaj...“

Štacunar je gledal predse in bobnal s prsti po klopi. Včasi je prikimal, a ko le ni ničesar odgovoril, je krčmar Urbanovec zgovorno nadaljeval:

„Še tiste krčme ni prav nič potreba tam! Iz naše vasi se lahko napijejo pri meni, saj še tu ne plačajo; kdor pa hodi tja, mu ni za pijačo, tako ti pravim. Ne za pijačo, ne za pošteno družbo, ampak za vse drugo, česar seveda v moji pošteni gostilni ni! Še učitelj zahaja bojda zadnji čas tja doli in organist, da napaseta svoje oči na tisti Katinki, ki bi je ne maral pod streho, pa da je iz grofovske rodovine!“

Tako se je hudoval nad Katinko Urbanovec in zabelil naposled svoj govor poltiho: „Vrag jih vzemi vse skupaj,“ da je Štacunar lahko uvidel, da se jezi radi krčme v Podmostju bolj iz dobičkarškega vzroka nego iz resničnega prepričanja, da je Katinka tako pokvarjeno dekle. Zato je molčal. A tisti hip je vstopila bajtarica Anževka, postarna, že nekoliko upognjena ženska z majhnimi, krmežljivimi očmi in nosom zavitim in dolgim, da se je skoro dotikal gornje ustnice.

„No, ravno o tvoji rejenki govoriva,“ je dejal Urbanovec, in ker je vedel, po kaj je prišla, ji je natočil kozarec žganja, ne da bi mu bila Anževka kaj rekla. „Pa ti reci brez laži, ki jo dobro poznaš že od rojstva, če je v vseh desetih božjih zapovedih kak greh, ki se še ni dogodil doli v Podmostju?“

Anževka je zvrnila kozarec žganja v dušku in namrgodila obraz v gube, ki so jasno pričale, da ji ugaja.

„Resnico govoriš, resnico, Urbanovec,“ je odvrnila Anževka z globokim kimanjem. „Saj vesta, da bi lahko ostala doma, posebno sedaj, ko sem sama. Pa komaj ti je zalega nezakonska nekoliko odrasla, pa je odšla med svet! Prej, ko ni mogla nikamor, ji je bila dobra naša bajta, sedaj pa bo minilo že skoro tri leta, odkar se ni prikazala domov, dasi ima sedaj komaj četrt ure daleč. Pa naj bi bila, kjer bi hotela, samo da bi bilo pošteno, a potika se ti vedno samo po hišah, ki nimajo dobrega imena!“

Urbanovec je prikimal venomer in se smehljajal s tistim smešnim smehljajem, ki je bil vse prej – nego odkritosrčen in naposled je natočil Anževki še en kozarec.

„Zdaj, ko imamo župnika,“ je hitela gostobesedičiti — „ki je vreden, da bi ga zapisali med svetnike, zdaj ne gre služiti v župnišče, ampak raje tiči doli v tisti krčmi, ki jo je zanesel menda sam zlomek v ta kraj. Prej, ko je bil tisti — saj nič ne rečem, pa tako se je govorilo in se govori in nekaj resnice bo že na tem —, prej torej, ko je bil tukaj župnik Anton, ki je bil nekako bolj mlad — kaj pa je imel, nekaj čez trideset — pa je notri tičala kot klop in še ž njim je šla, ko so ga premestili tja doli na Dolensko. Saj vesta, da je ni bilo skoro eno leto; in ko je prišla naščeperjena in nališpana, kot da je rojena pri bogataših, ji ni več dišalo nazaj v bajto! Pošteno pa tista skoro čisto gosposka obleka tudi ni bila pridobljena — in sedaj, no, pa saj vesta, kako je tam doli v Podmostju. Nekoč pride vse na dan in še beračila bo!“

Med tem pa se je storila zunaj popolna noč. Na travnike in polja je legala megla, tista dolgočasna in pusta, ki so je polni jesenski večeri, in le tupatam je pomežiknila na nebu kaka zvezdica . . .

Po vasi so zastrmela v noč razsvetljena okna, tupatam je hitel čez dvorišče vasovat k sosedu fant in razdražil psa, ki je ležal pred durmi, da se je razleglo njegovo lajanje čez vas tja do klanca, kjer je šel po cesti Lovro, globoko upognjen pod materino krsto.

Včasi je postal, potipal, če vrv ni morda odjenjala, da mu krsta ne zdrkne na tla, si malce oddahnil in šel zopet dalje. Znojni curki so mu drkali na obrvi, da so ga oči skoro skelele; čutil je, da je na hrbtu ves premočen od potu, a ko se je spomnil, da je to zadnje, kar napravi za mater, ki ga je tako ljubila, se mu je zazdela krsta še enkrat lažja . . .

Ko je bil dospel na vrh klanca, se je ozrl naokrog. Pred njim se je širilo polje, ovito v meglo, in po sredi cesta, bežeča v noč, a tam nekoliko na levi so se svetlikale luči — tam je ležalo Zapolje — rodna vas. Nič veselega ni čutil ob pogledu nanjo, šele ko se je ozrl nazaj doli po klanecu, proti tistim trem hišam v Podmostju, je položil krsto na tla, sedel nanjo in se zagledal v tisto zadnjo, tretjo hišo, popolnoma tam pod hribom, iz katere je žarelo v noč dvoje razsvetljenih oken . . .

„Katinka —“

Čisto tiho je izrekel, a oči so mu zasijale prešerno in začutil je sladkost plahega upanja, ki ga je nosil v duši noč in dan . . .

(Dalje prihodnjič.)

Črtice o krajnih imenih.

Spisal L. Pintar.

(Dalje.)

Tudi to mi ne gre v glavo, da bi bilo „Pernách“ toliko kot „Bäreneiche“ (Medvedji hrast?), zlasti pa mi ni prepričevalno utemeljevanje te trditve z različnim in izjemnim naglasom. Pisatelj pravi: „Das -ach ist in diesem Namen nicht wie in zahlreichen anderen, z. B. Pörtschach, Görtschach, Dellach die slawische Lokativendung, sondern, wie schon die abweichende Betonung lehrt, ein selbständiges Wort“. — Če ta naglašeni -ach v besedi Pernách hoče biti ne lokalova končnica, ampak samostojna beseda, tedaj imamo pred seboj zloženko, zloženske pa so, kolikor vemo, sestavljene tako, da je drugi del osnovnica (Grundwort), prvi pa določilnica (Bestimmungswort); dalje je tudi znano, da ima praviloma določilnica krepkejši poudarek od osnovnice, da bi torej sestavljenka Pernach (= Bäreneiche, Medvedji hrast) morala imeti svoj naglas na prvem zlogu, t. j. na določilnici. Sicer pa sploh nemščina z naglasom navadno ne sili na drugi, ampak na prvi konec besed. Pernách (ne Pérnach) je torej, če hoče biti nemška beseda, glede

Sorodni duši.

Spisal Josip Premk.

II.

red dvajsetimi leti je bilo.

Pomlad je trosila rože po polju, kakor brezmejen, višnjev obok se je širilo nebo, niti ene meglice ni bilo na njem in sem od brd so se razlegale čez Zapolje vesele pesmi vaških pastirjev.

Na okrajni cesti se je pojavila kočija; urno sta bežala konja, oblaček prahu se je dvigal za njima in kmetje, ki so pleli na polju turščico in pšenico, so se spogledavali in gledali za vozom, ker vsem sta bili neznani tisti dve gosposki ženski, ki sta sedeli v vozu.

Na koncu vasi sta zavila konja v vas, kar se je zdelo vsem še bolj čudno, in obstala je kočija šele gori pred Anževčevo bajto. Kar jih je bilo v vasi, so prihiteli na vrata, ker nikdar še ni prišla k Anževcu kaka gospoda, in začudenja niso vedeli vaščani, kaj bi rekli.

Iz kočije pa, ki je obstala gori pred bajto, sta izstopili tisti dve gosposki ženski: starejša je imela pod pazduho nekak zavoj, mlajša pa je držala v naročju v povoju povito dete, ki je mežikalo pred bleščečimi žarki pomladanskega solnca.

Bajtar Anževc, možakar kakih štiridesetih let, zaripljen in kuštrav, je prišel na vrata s klobukom pod pazduho in na polodprtih ustih se mu je poznalo, da ne ve, kaj bi izpregovoril. Prestopal je na pragu in kimal menda v pozdrav, in šele ko sta vstopili gosposki ženski v poltemno vežo, polno zagatnega dima, ki se je dvigal z ognjišča, je postopil za njima in jima odprl vrata v izbo. —

Čez kake pol ure je kočija zopet oddrdrala. Vaščani so se usuli v Anževčevo bajto in v veliki zadregi sta bila Anževčeva, ko sta morala pripovedovati — zakaj je ostalo pri njiju tisto dete, ki se je cmerilo v vznožju postelje. Tudi Štacunar je prišel in majal z glavo nad Anževko, da vzame pod streho takega otroka . . .

„Saj ne bo dolgo živelo“, je dejal Anževc — „saj vidite, kakšno je! Pet mesecev je staro, pa je, kakor bi bilo danes rojeno!“

In ženice so se stiskale k postelji in ogledavale drobno, bledolično dete, ki je gledalo okrog sebe z velikimi, črnimi očmi, kot

da ne razume, kako se je moglo zgoditi, da je prišlo v tisto zatohlo, kmetsko izbo.

In zvečer so se zbrali možakarji pri Urbanovcu, kot da je nedelja. Okrog dolge mize so sedeli, si zapalili vivčke in modrovali vsevprek o dogodku, ki se je zgodil tisti dan.

„Pa kako more biti Anževac tako brezveren, da vzame k sebi takega otroka,“ je skimavala krčmarica Urbanovčevka, in vsi so se čudili ž njo vred.

„I saj veste, kaj je denar!“ je govoril eden izmed kmetov. „Dvesto goldinarjev je dobil — pa je bil zadovoljen. Ta Muhovčeva pa je bila tudi vesela, da se je iznebila take nadloge!“

„Vidite, kako se je vse tako zgodilo, kakor smo dejali,“ je govoril Urbanovec. „Vedno je bil napačnih misli ta rajni Muhovec — kaj je bilo treba pustiti dekleta v mesto? Doma naj bi bila, pa bi ne bilo prišlo tako. Sedaj, ko nima ne očeta, ne matere, živi tam v mestu, kakor se ji ljubi! Pravijo, da čisto pregrešno življenje! No, pa saj se vidi: drugače bi ne bilo tega otroka, ki bo nesrečen vse svoje življenje! Komarjev študent mi je pravil, ko je bil o počitnicah doma, kako je v mestu s to Muhovčevo. Nekaj časa je hodila v šolo, pa ne dolgo — potem pa je šla med tiste ljudi, ki nimajo nobenega posla. Tako mi je pravil in lagal gotovo ni, saj je šel letos v lemenat — na dolgo in široko mi je pripovedoval — pa ga nisem mogel prav dobro razumeti, ima že tiste učene besede — pa zapomnil sem si vseeno toliko, da vem, kako je s to Muhovčevo!“

„Kako?“ je povprašalo nekaj kmetov in vsi so prisedli bliže, kot da se boje, da bi mogoče preslišali kako besedo.

„V mestu živi,“ je nadaljeval Urbanovec — „po dnevi menda samo spi, po noči pa dela tiste komedije, ki se jih mora sramovati vsak pošten kristjan. Tam stoji visoka hiša, kakor mi je pripovedoval Komarjev študent, visoka hiša, polna podob — pa kakšnih: ženske, same ženske in tako . . ., da oblije človeka rdečica, če pogleda vanje. Pa hodijo zvečer tja noter pokvarjeni ljudje, ko je razsvetljeno kakor pri veliki maši v cerkvi, da je vse še bolj očito . . . V dolgih vrstah stoje stoli, mehki in dragi, drug poleg drugega, in tam posedajo in gledajo, kako se vrte pred njimi take, kot je ta Muhovčeva, ki je ni ničesar sram . . . Gole rame in gole prsi kažejo in objemajo se in nakladajo greh na greh kakor v Sodomi in Gomori, kjer ni bilo niti deset pravičnih. Take reči se gode v tisti hiši, kjer služi denar ta Muhovčeva, in sedaj nam pripelje otroka, ki je bil rojen v takih grehah . . . Nezakonski je in bogve, kakšen prešestnik in kri-

voverec je njegov oče — morda celo druge vere! Kaj se ve, kako se je spečala ž njim ta ničvrednica, ki ne veruje ne v Boga, ne v kazen božjo.“

Krčmar Urbanovec je obmolknil in je pljunil v kot.

„Kako pa je ime otroku?“ je takrat povprašal Štacunar.

„Katinka!“ se je oglasil eden izmed kmetov.

„Katinka —“ so ponovili polglasno skoro vsi in gledali v Urbanovca, ki je iztrkaval pepel iz pipe, radovedni — če jim pove še kaj o Muhovčevi; pa Urbanovec je menda povedal vse, kar je vedel.

„Ta otrok mora iz vasi, se je oglasil naposled Štacunar, ko so le vsi molčali. „Sramota bi bila za celo vas, če bi dopustili kaj takega!“

„Tako je! Prav praviš, Štacunar,“ so mu pritrdili skoro vsi. „Naj bo tam, kjer se je rodilo!“

„Pa kako tiho se je vse dogodilo in napravilo,“ je povzela Urbanovčevka. „Nikomur ni nič povedal ta Anževce, kaj namerava; le to se mi je čudno zdelo — zakaj je šel oni dan v mesto!“

In še dolgo so reševali tisti večer moške v Urbanovčevi krčmi o mali Katinki in o njeni pregrešni materi . . .

Ko so se razšli, je udarila pri fari enajsta ura. —

Katinka pa je ostala pri Anževčevih.

Prvo leto, ko sta se Anževčeva še spominjala srebrnih tolarjev, ki sta jih dobila za Katinko, sta še nekoliko nanjo pazila, a ko je pričela hoditi po dvorišču in okrog hiše, se ni kmalu nikdo več zmenil zanjo in postala je najbolj zanemarjen otrok v celi vasi. A vendar je ostala njena polt nežna, in ako se je v nedeljo Anževka slučajno spomnila in jo umila, je bil njen obrazek bel in tiste globoke, črne oči — jasne, da je obstala pred njo marsikatera mlada mati . . .

Ali vendar je vaški otroci niso marali, ker so čuli doma o njej grdo govorjenje, in tudi v njih mlada srca sta se naselila do nje nekak stud in sovraštvo. Prišla je včasih, ko so se igrali na trati, a zapodili so jo in jo opsovali, ker vsakdo je vedel, da ga starši ozmerjajo, ako ga zagledajo v njeni družbi. Katinka ni vedela, zakaj jo sovražijo, in gledala jih je od daleč s solznimi očmi, a ko je videla, da se le nobeden ne zmeni zanjo, je odšla žalostna proti domu, sedla na prag in gledala po vasi, dokler je ni surovo zapodil Anževce v izbo ali kam drugam . . . Ali vendar se ni zgodilo, kar sta Anževčeva tako željno pričakovala: Katinka kljub svoji slabotnosti in bolehnosti ni umrla, temveč se razvijala v nežno, šibko dekletce,

kar je vaščane še bolj jezilo. Ko je pričela hoditi v šolo, je postala vsled svoje plahosti in ponižnosti prava ljubljenska učiteljica. In često se je zgodilo, da jo je po šoli poklicala k sebi. Katinka, ki se je bala vsakega v vasi, ki ni uživala nikdar niti očetove, niti materine ljubezni, je čakala z veseljem samo takih trenutkov, ko ji je namignila mlada učiteljica v svojo sobo. Tam jo je posadila na stol in postavila prednjo jabolka in bel kruh, jo pogladila po črnih laseh in ji pripovedovala pravljice, kakršnih Katinka še ni nikoli slišala. Naposled jo je spremila do vrat in jo potolažila: „Nič ne bodi žalostna, Katinka, ako te nikdo ne mara — jaz pa te imam rada in za Veliko noč ti kupim lepo novo obleko. Samo pridno se uči!“

In Katinka je z velikim veseljem pričakovala Velike noči.

— Ali tretje leto potem je bila mlada učiteljica premeščena. Ko je odhajala, je Katinka jokala, kakor da se poslavlja od matere, ker vedela je, da odhaja ona, ki jo je edina ljubila. Takrat je imela deset let in v njeno srce je kanilo tisto grenko spoznanje, da je med tujci na milost in njeni roditelji bogve kje . . . Vedno se je s strahom bližala Anževčevi bajti, kjer so jo srečavali samo mrzli, osorni pogledi, kjer ni slišala niti ene prijazne besede . . . Skušala je ugoditi vsaki želji Anževčevke, še predno jo je izrekla, a kar je storila — bilo je napačno, in Katinka je mislila z veseljem samo še na tisti dan, ko se bo mogla posloviti od Anževčeve bajte za vedno. In izpolnila se ji je želja prej, nego je upala. Prišel je na faro župnik Anton, mlad človek s čudovito jeznimi očmi, ki je lasal vaške paglavce kakor nobeden njegovih prednikov in zmerjal vaščane često kar s prižnice. Nič tistih komedij ni ustanavljal kakor prejšnji in večkrat je povedal s prižnice, da ni morda v celi fari niti deset resnično pobožnih. Z njegovim prihodom se je mnogo izpremenilo. Vse tiste ženice, ki so prihajale prej dan za dnem v župnišče, so prišle samo enkrat in potem nikoli več, ker župnik Anton, kakor so pripovedovale po vasi, ni, kakor bi moral biti: noče slišati o grehah in napakah, ki se gode v fari, in pobožnega človeka, ki mu to razkrije — še ozmerja. Tudi o Katinki je zvedel, in ko jo je spoznal, se je čudil vsemu, kar je slišal o njej. V nedeljo popoldne jo je poklical k sebi in skoro dve uri je bila Katinka v župnišču. Drugi dan pa se je govorilo že po vsej vasi, da je vzel župnik Anton v župnišče Katinko, ko je vendar v vasi toliko drugih, ki so bolj poštene in imajo boljše ime.

Takrat je imela Katinka štirinajst let in delo, katero je opravljala poleg kuharice v župnišču, je bilo zanjo, ki je bila vajena samo trpeti, kakor igrača in brezdelnost.

S prihodom v župnišče, se je zazdelo Katinki, je pričela živeti popolnoma novo življenje . . . Mirno so ji potekali dnevi in nikogar ni bilo, ki bi jo gledal sovražno. Samo ob nedeljah ji je bilo nekako težko, ker čutila je, da so vseh pogledi vprti vanjo, in zato je odhajala vedno zadnja iz cerkve. — Samo tri leta je ostal v Zapolju župnik Anton, potem je odšel, kakor je želel, na samotno župnijo tja na Dolenjsko. Katinka je bila pri njem vsa tri leta in tudi, ko je odhajal, se nikakor ni mogla sprijazniti z mislijo, da bi se vrnila v Anževčevo bajto. In odšla je z njim, kar je povzročilo čudne govorice . . .

In ni je bilo enajst mesecev.

Med tem se je dvignila doli v Podmostju bela hišica. Trgovec iz mesta je napravil v njej gostilno, ne toliko zaradi dobička kakor zaradi poletja, ki ga je nameraval preživeti s svojo družino na deželi. Zanemarjena hiša je bila poprej; stara vdova je stanovala v njej, po njeni smrti so prodali hišo na dražbi in kupil jo je neki človek iz mesta, ki ga vaščani do tedaj niso poznali. Zadaj za hišo je napravil vrt, velike rože so cvetle na njem po leti in bele, peščene poti so se križale med gredicami v vijugastih kolobarjih. Po zimi je bilo vse nekako zapuščeno, samo natarica iz trga je samotarila notri in ob nedeljah včasih se je pripeljal iz mesta gospodar pogledat, če je vse v redu, in se zvečer zopet odpeljal.

Zapoljčani niso zahajali v tisto gostilno, kjer je posedal po leti tudi kak gosposki človek, raje so ostajali pri Urbanovcu, kjer je bilo vse bolj domače.

Ko pa so drugo leto postajali dnevi zopet gorkejši in je ležal sneg samo še tupatam po jarkih in senčnatih obgozdnih jasih, je prišla v tisto belo hišico v Podmostju — Katinka. Prišla je kakor čez noč; nikdo ni slutil — neke nedelje so jo zagledali hiteti črnooblečeno k deseti maši. Čisto se je izpremenila. O nekdanji bolehnosti ni bilo več sledu, dasi je bil njen obraz še vedno bel in nežen, in kdor je ni poznal prej, ni mogel verjeti, da je bila ta napol gosposko oblečena, vitka Katinka — nekdanj najbolj zane-marjena deklica v vsem Zapolju. Anževka jo je gledala z razprtimi očmi, a Katinka ji je samo prikimala in hitela mimo začudenih vaščanov molče proti Podmostju.

„Pa kako. da je vzel ta človek iz mesta ravno to Katinko?“ je modroval in ugibal Urbanovec, a Anževka mu je to zagonetko na kratko razrešila:

„Saj veš, ničvrednica je in gotovo sta se spoznala kje v mestu! . . .“

Tudi Katinka je vedela, kako govorijo in mislijo o njej, in slonela je često, zamišljena v žalostne misli, pri oknu pozno v noč . . . gledala gori po klancu in na polje, oblito od mesečine, raztezajoče se tja proti hribu, kjer je ležalo Zapolje — kraj in začetek njenega trpljenja . . . Mislila je na vse, kar je križalo njena pota, a najjasneje je vstajal pred njo župnik Anton s svojimi resnimi, skoro osornimi očmi tam na samotni dolenski fari, ki ji je tolikrat prigovarjal, naj ne misli na Zapolje, na nje, ki je niso in je ne bodo nikoli ljubili . . .

A Katinka je nosila v srcu sladko skrivnost: pred leti že ji je kanilo v dušo . . . česar ni mogla pozabiti in kar jo je privabilo nazaj med nje, ki se jih je tako bala . . .

(Dalje prihodnjič.)

Črtice o krajnih imenih.

Spisal L. Pintar.

(Konec.)

ri nemškem imenu „Sabosach“ je po mojem mnenju gosp. Lessiak dobro opomnil, da „Zaloge“ gotovo ne more biti prava književna oblika, češ da le v tem slučaju, če bi narod sedaj govoril „Zavoje“, kakor n. pr. govori „noje“ za „noge“, da le tedaj bi bilo mogoče nastaviti v pismenem jeziku obliko „Zaloge“. Ko pa dalje pravi, da more biti „Sabosach“ v pismeni slovenščini edino le „Zaloze“ ali v koroščini „Zavoze“, mu pa zopet ne morem pritrditi, kajti v tem slučaju je zame odločilne važnosti ta pomislek, da mora množinski samostalnik „Sabosach“ za nas reprezentirati vsekakor le naseljeniško ime (v koroščini) „Zavožah“, v naši pismeni slovenščini pa „Založah“, izvedeno iz pravega krajnega imena „Zalog“ (Hinterwald), torej „v Založah“ (въ заложаньхъ, bei den

Sorodni duši.

Spisal Josip Premk.

III.

Sam je sedel Lovro v krčmi v Podmostju. Skozi okno so lili v sobo medli zimski žarki in obsevali beli obraz črnolase Katinke, ki je sedela pri peči in krpala rožast namizni prt. Včasi je povzdignila oči k Lovretu — globoke in temne in na drobni, rdečih ustnicah se je pojavil nasmeh, ki se mu je zdel tako ljubek in v katerem je videl vso njeno odkritosrčno, nedolžno dušo . . .

„Torej praviš,“ je povzela Katinka in ga ljubeznivo pogledala — „da se huduje tudi Urbanovec nad našo gostilno? Čudno, saj je bil že sam parkrat tukaj!“

„On? Urbanovec?“ se je začudil Lovro in razširil oči, kot da ne more verjeti.

„Glej lisjaka, a drugače govori o tebi in tvojem gospodarju, kot da sta oba garjava!“ . . .

„Kaj govori?“ je povprašala Katinka in prenehala s šivanjem. „No, po pravici povej, saj ne bo nikdo zvedel. Veš, tebi verujem, Lovro, ker si mi bil že nekdanj najodkritosrčnejši izmed vseh!“

To je izpregovorila s tako ljubko zvenečim glasom, da bi ji Lovro povedal vse . . . pa če bi zahtevala še tako skrivnost. Vendar je še nekoliko pomolčal, kot da premišljuje, ali bi ji povedal ali ne.

„Tako mislijo,“ je dejal naposled bolj tiho — „da sta si s tem človekom iz mesta, ki je napravil to hišo, tako nekoliko bolj — ožja . . .“

„Kako?“ je povprašala Katinka, a rdečica v obrazu jo je izdajala, da ve, kaj misli Lovro.

„No, tako . . . da gleda bojda za teboj. Staro žensko ima in —“

„In ti to verjameš?“ ga je prekinila Katinka in ga pogledala naravnost v oči.

„Jaz ne,“ je zatrdil Lovro — „ker poznam opravljive jezike in vem, da se ti godi krivica.“

Katinka ga je pogledala hvaležno. Položila je šivanje poleg sebe na klop, sklenila roke v naročju in zrla nekaj časa molče predse. Lovro je videl, kako je hitreje in hitreje utripljejo dolge, črnosvilene trepalnice in kako ji poljejo mlade prsi . . .

„No, vidiš, zakaj si me silila, da sem ti povedal — sedaj si žalostna.“

Katinka je odkimala in povzdignila oči k njemu. „Zakaj bi bila žalostna?“ je odvrnila polglasno in se hotela celo nasmehniti. „Saj vem, kako mislijo o meni, dasi jim nisem storila nikoli nič žalega!“

Nato je umolknila. Tudi Lovro je nekaj časa molčal.

„Čudni in zlobni ljudje so to,“ je povzel čez nekaj časa. „Svojih grehov ne vidi nikdo, in če se govori o katerikoli napaki, so vsi sami svetniki. Med njimi sem rojen, a vendar se mi studijo in sram me je, da je tu kraj moje zibeli. In vse se je rodilo iz hinavščine, ker jih ni, da bi jim povedali kakor župnik Anton: do zadnjega kota je cerkev polna, a niti deset jih ni resnično pobožnih. Rečem ti, Katinka, dasi je grdo: ni jih morda daleč po svetu tako hinavskih ljudi, kakor so v tem Zapolju.“

Katinka ga je poslušala in niti z očesom ni trenila, ker tako ji ni Lovro še nikdar govoril.

„Nikoli nisem mislila, da jih tako poznaš,“ je odvrnila zadovoljno in se zagledala skozi okno tja v klanec, ki je bil pokrit s prvim snegom. „Ko bi trpel toliko, kolikor sem pretrpela med njimi jaz, potem bi jih poznal še bolj. Včasih, ko se spomnim svojih detinskih let tu v Zapolju, razumem njih zlobnost, a njih neusmiljenosti še danes ne morem umeti. Tudi župnik Anton mi je mnogokrat dejal, da bi ne ostal med temi ljudmi, pa da ga postavijo za škofa. Tam na Dolenjskem živi na samotni župniji stokrat zadovoljnejše, nego je tu, kjer se klanjajo ljudje čisto drugemu bogu. Nič ljubezni ni tukaj in nikake ponižnosti, nič življenja, ne pobožnosti — samo besede na jeziku in svetohlinsko vrtenje oči iz pobožnosti zaradi imena in dobička. —

Lovro ji je smehljuje prikimal in Katinka je posegla zopet po šivanju.

„Pa kako, da si prišla nazaj mednje?“ je povprašal Lovro, da bi zopet pričel pogovor.

Katinka je skomignila z rameni in skimala. „Saj sama ne vem, kako da sem zaželela nazaj med te ljudi, ko sem nekaj tako željno čakala, da jih zapustim. Nekaj mi ni dalo miru . . . nekaj je kljuvalo v srcu, da sem marsikatero noč jokala do zore, a tu ni nič bolje. V srcu čutim nekako praznoto, nečesa pogrešam, a sama ne vem kaj . . . Zdi se mi, da sem na svetu čisto, čisto nepotrebna, samo v napotje in spotiko drugim . . .“

Žalosten je postal njen glas in oči je vprla v tla. Lovretu je bilo, kot da mora stopiti k njej in ji povedati, da ni nepotrebna na svetu in da bi bil on silno žalosten, ako bi je ne bilo . . . A premagal se je, ker Katinka se mu je zazdela tako čista in nedotaknjena, da bi jo onečastil že z nespodobno mislijo. Podprl si je glavo z obema rokama in se zagledal v njeno rdečkasto copatico, ki je ljubko kukala izpod črnega krila.

Od peči se je širila po sobi prijetna toplota, zunaj pa so smreke na klancu upogibale svoje pahljačaste veje pod belo težo. Lovretu se je zdelo, ko se je ozrl skozi okno, da ni doživel še nikdar tako lepe zime. Čist in rezek zrak je drhtel zunaj nad poljem, a njemu je bilo tako gorko in prijetno, da bi šel in zaukal sredi sneženih poljan . . .

„Glej, danes sem tako nekako srečen,“ je povzel, ko je Katinka zamišljeno zrla predse — „kot bi mi ne bila umrla pred mesecem dni mati.“

„No, vidiš, ti si jo vsaj poznal, meni pa ni bila sreča niti toliko mila! Da bi imela saj enega svojih, a sem, ko da sem padla z neba!“

„No, saj je z menoj skoro ravno tako,“ jo je skušal nekoliko tolažiti. „Mati, da, mati me je ljubila, a očeta nisem poznal. Ta Štacunar pa mi je tudi vse prej nego — očim. Čudno, da ga je vzela moja mati!“

„Vidva se menda kaj slabo razumeta, kakor pravijo, ali ne?“

Lovro se je nasmehnil prisiljeno in si natočil vina.

„Kdo bi se razumel s takim brezsrčnežem in skopuhom!“

„Da je skopuh, tega pa nisem mislila,“ se je začudila Katinka in prestala s šivanjem.

„Zakaj ne?“ jo je povprašal Lovro.

„Zato, ker sta bila z nekim trgovcem iz trga že parkrat tukaj, a je vselej vse on plačal!“

Lovro je začudenja razprl oči in prvi hip ni mogel niti odgovoriti.

„Kaj mi praviš, Katinka!? Moj očim, da je bil pri tebi in celo parkrat? —“

„No, da!“ je prikimala Katinka.

„Čudno; tega bi ne verjel, da mi je povedal kdo drugi.“

„Saj to vendar ni nič tako groznega,“ je dostavila Katinka. „Različni ljudje prihajajo sem.“

„Da, da, različni ljudje; a da je med njimi tudi moj oči, to je zame novica. Stoinstokrat je že proklel to hišo; človek bi mislil, da se je ogne na tisoč korakov!“

Katinka se je nasmehnila in je pogledala Lovreta z nekako zamišljenimi očmi . . . a Lovro je gledal predse in stisnil obrvi v ostro črto.

„Vrag vzemi te ljudi!“ je zamrmral in skimal z glavo, pri tem pa pogledal Katinko z vprašujočim pogledom, kot da je ne razume ali ji ne — verjame . . .

„Kaj premišljuješ?“ ga je povprašala Katinka.

„O svojem očimu,“ je odvrnil Lovro in pobobnal s prsti po mizi. „Ako zahaja semkaj, vem, da ne hodi z dobrim namenom, pa naj namerava karkoli . . . Še nikdar ni mislil ta človek dobro in pošteno —“

„Morda ga sodiš pa vendar nekoliko preostro,“ je opomnila Katinka, a njen obraz je ostal hladen in miren, kot da govori o največjem tujcu.

„Poznam ga,“ je odvrnil Lovro in nagubančil čelo, kot da mu je kanil v dušo bogve kako žalosten spomin . . . „Še v sanjah me oblije mrzla zona, če zagledam njegov obraz, tiste prijazne oči, ki znajo tako hliniti . . . Moja mati jim je verovala, ubožica, in tudi mnogi drugi jim verujejo, a jaz ne!“

Skoro zadirajoč in osoren je postal njegov glas in Katinka se je primeknila bliže k peči, kot da se ga boji . . .

„Ako hodi sem,“ je nadaljeval Lovro — „zalezuje mene ali pa —“

„No, kaj misliš?“ ga je Katinka vprašala, ko je Lovro umolknil.

„Ali pa tebe in gospodarja te hiše, zoper katerega ve toliko povedati!“

„Saj vendar ve, da je brat župnika Antona; drugače bi tudi mene ne bilo nikdar tukaj!“

„Vedi vrag, kaj namerava; brez vzroka gotovo ne hodi sem,“ je zatrdil Lovro in izpil kozarec rumenega vina. „Navadno zahaja k Urbanovcu, kjer te glodajo do kosti —“

„Koga glodajo?“ se je zagrohotal med vrati visok, precej suh, napol gosposko oblečen človek, ki ga je lahko vsak spoznal za vsakega učitelja.

„Dober dan, gospod Ažme,“ ga je prijazno pozdravila Katinka in mu prinesla običajno četrtinko.

„Ali sem morda kaj zmotil?“ je dejal učitelj, se pogladil po temnih brkih in pogledal smehljaje Lovreta in Katinko.

„Kako to mislite?“ je povprašala Katinka z nasmehom in sedla zopet k peči.

Učitelj je sedel na konec mize Lovretu nasproti, natočil in srebal v dolgih požirkih. Ko si je bil prižgal viržinko, se je obrnil proti Katinki.

„Tako mislim, kakor mislijo Zapoljančani,“ je odvrnil — „da so za Lovreta že pripravljene vislice, če se bo še kaj dosti krepčal v tejle krčmi!“

Lovro se je zasmel, tudi Katinka se je nasmehnila, a učitelj je zbral obraz v silno resne gube.

„No, no, bosta videla, da govorim resnico. Kdor hodi v gostilno sem v Podmostje, ne spada v Zapolje med bogaboječe in verne ljudi, temveč na vislice! Ha, ha, ha!“

Grozno se je zagrohotal učitelj. Katinka je pogledala Lovreta, a ta je — molčal.

„Danes pa ste čudno dobre volje,“ je dostavila naposled Katinka.

„Kakor vedno! Kaj pa bi se človek cmeril, ko je vseeno, ali se smeje ali joče: kar je, to je in se ne da izpremeniti. Jaz sem slučajno v Zapolju učitelj, ne gospod, ne kmet, ne lačen, ne sit, popolnoma kakor je primerno vzgojiteljem naroda. Vidite, tako imenitno službo imam, zato pa tudi tako imenitno plačo! Ha, ha! Ampak izpremeniti se ne da in se ne sme, ker drugače pride napuh, oče ničemurnosti. Učitelj pa ne sme biti ničemuren, ampak skromen in neznaten, kakor je skromno in neznatno ljudstvo, s katerim ima opravka. Tako je, vidita, pa bi ne bil vesel svoje presvetle časti?“

Spet se je zasmel učitelj Ažme, a trpka poteza se je začrtala v kotu njegovih ustnic in oči je vpiral malomarno v tla.

„In namesto hvaležnosti,“ se je razvnel dalje — „žanjem nehvaležnost. In vendar sem včasih še zadovoljen, ker tupatam najdem človeka, ki se zaveda, kaj je prav in kaj ne, samo glasno si tega ne upa povedati, ker ve, da je proti veliki večini. Verujta mi, da ta narod v duši ni tako okužen in zaslepljen, celo za marsikaj dobrega je dovzeten, samo zapeljan je in hinavščina je njegova nesreča. Hinavski pa mora biti, ker če bi ne bil hinavski, bi bil zvit, ne iz hinavščine, ampak iz prirojenosti, kar pa ni, kakor sem dejal. In stavim, če bi se zgodil čudež, da bi prišel zopet človek, kakor je bil župnik Anton, in povedal te besede s prižnice, bi ga narod obsodil sam, ker ljudje so razumni in bi vedeli, da je proti večini. Večina pa je pomembna, in kdor je zoper njo, je tepec kakor jaz

in nekaj mojih tovarišev, ki si pljujemo v lastno skledo. Zakaj tudi učitelj ni tako žalosten poklic, če hoče biti z narodom, to se pravi: z večino. In poznam jih, ki delajo prav toliko, kolikor jaz ali pa še manj, pa žive udobno, in tujec bi jim na rasti nikoli ne prisodil, da so učitelji tega naroda.“

Tako je govoril učitelj bolj sam zase nego Lovretu ali Katinki; gledal je v tla in včasih se je komaj razumelo, kaj mrmra.

„Kje pa ostaja sedaj gospod organist?“ je povprašala Katinka, ko je učitelj umolknil.

„Organist?“ je povzel učitelj in pogledal Katinko z nasmehom. „Organista je srečala pamet — to se pravi: izprevidel je in spoznal svoj greh in se skesal. Fant je še mlad — ali premisliti zna, kako in kaj je bolje! Iz mesta je prinesel nekaj zdravih misli in že sem mislil ob njegovem prihodu, da ostane mož. Slabo ime je užival v Zapolju, in to je jasno znamenje, da je mislil z menoj. No, da! Saj je prihajal tudi sem v Podmostje in včasih je povedal kaj tako pametnega, da sem se čudil. Takih organistov ni mnogo v naši domovini! Na prste bi jih lahko preštel, in to je spoznal tudi on. Prav žal mi je fanta, pa kaj se hoče. Sem v Podmostje, vem, da ne pride več!“

„Zakaj?“ se je začudila Katinka. „Kako lepo je včasih zaigral na gitaro.“

„Sedaj bo igral pa še lepše,“ se je nasmehnil učitelj in si natočil vnovič — „ko ima dve službi. Prosim vaju, kdo bi se branil postranskega zaslužka — vsak mesec šestdeset kronic! In organist jih zasluži, ker je postal občinski tajnik, kar bi nikdar ne bil, če bi hodil z menoj in pokušal vino tule v Podmostju. Zbrali so se Štacunar kot najstarejši občinski svetovalec, župnik kot prvi za njim, Urbanovec, srenjski župan in še nekaj drugih modrih mož pa so ga poklicali medse in so napravili. Zvečer je prišel k meni in mi povedal, da je postal to in to... Da se bo kmalu lahko oženil in naj mu ne zamerim, ker ne bo hodil več v Podmostje. In kaj sem hotel? — Saj veste — je dejal — služba je le služba; človek ne more živeti od zraka! — Potrepal sem ga po rami in ga pohvalil: Zelo zgodaj ste spoznali svojo zmoto, in to je prav; če bi se stvar razvlekla in ukoreninila, bi bilo težavneje, ker staremu grešniku se ne da tako hitro odveza. Torej le srečno! Tako sem mu dejal in odšel je brez odgovora. Drugi dan se me je ognil in sedaj prihajam sam!“

„Čudno,“ je zmajal Lovro in pogledal Katinko.

„Nič čudno,“ mu je ugovarjal učitelj. „Glejte, Lovro! Vi ste med vaščani v Zapolju najbolj izobraženi, pa ne boste nikoli ne občinski tajnik, ne župan, ne svetovalec, še za srenjskega pastirja ne verjamem, da bi vas izbrali. Zakaj? Ker niste kakor vaš očim Štacunar, ker se bojda ženite pri tejle Katinki, ki je vseh nečednosti polna, in ker ste prijazni z menoj, ki sem trdno prepričan, da pride čas, četudi še ne tako hitro, ko bo stal tujec — gospodar na naših tleh in dejal: Bil je narod, ki se je pokopal sam... Še pol litra!“

„Ah, pustite to, gospod učitelj, kaj se boste jezili!“ je dejala Katinka in postavila predenj vino. „Je že tako na svetu, da jih nekaj mora biti nesrečnih!“

In učitelj je pričel pripovedovati o drugih stvareh. In čas je mineval hitro, da sami niso vedeli, kdaj se je zmračilo.

Katinka je prižgala luč in jo postavila na mizo, a učitelj je vstajal.

„Sedaj pa bo treba proti domu. Dosti sem povedal, pa se še jutri kaj pogovorimo, če nam ne podero čez noč te krčme!“

„O, brez skrbi! Bolj trdna je nego Urbanovčeva,“ je dostavila Katinka, a učitelj je skomignil z rameni in odšel z zadovoljnim nasmehom,

„Kako je bil danes zgovoren!“ je dejala Katinka, ko je odšel, in sedla zopet k peči. „Navadno ne govori toliko.“

Lovro je iztegnil roke, da so popokale v sklepih, in počasi vstal.

„Sedaj pa plačam tudi jaz, dolgo sem se zamudil.“

„Saj se ti še ne mudi,“ ga je skušala zadržati Katinka in stopila predenj. Gledala mu je v oči, da je Lovro umaknil pogled od nje, a takrat ji je položil desnico na ramo.

„Veš, moram —“

„Zakaj?“

Lovro ni vedel, kaj bi odgovoril, ker njen topli dih ga je božal po obrazu tako prijetno, da bi jo najraje privil k sebi in je nikoli več ne izpustil. Gorko mu je bilo pri srcu in tisti hip, ko je stala tako ob njem in se mu smehljala z drobnimi ustnicami, je začutil silneje, da mu je duša polna samo njenih čudovite lepote polnih oči in da ga ni na vsem božjem svetu, ki bi mu mogel iztrgati iz srca ljubezen, ki je zagorela v njem s silnim, mladim plamenom... Morda je čutila prav tako tudi Katinka, ker pogleda ni odme knila od njega, ki mu je še vedno počivala desnica na njeni rami.

„Ali jutri kaj prideš?“ ga je povprašala polglasno.

„Morda,“ je odgovoril Lovro in ogrinjal suknjo.

„Čakaj, da ti po veži posvetim!“

Naglo je prižgala svečo in stopila v temni hodnik, a plamenček se je majal in ugasoval, da je postalo v veži skoro popolnoma temno.

„Lahko noč,“ ji je voščil Lovro pri vratih in ji podal roko.

Plamenček se je zamajal na desno, na levo in — ugasnil. Vrata so zadrhtela; tako se je začulo, kot da žvižga zunaj nekdo cvileče v piščalke . . .

„Joj, kakšen veter brije od gora!“ je dejala Katinka in njena roka je še vedno počivala v njegovi.

Takrat se je Lovro sklonil in jo privil k sebi. Svečnik je padel na tla z rezkim zvenkom. Katinka se mu je umikala in prosila s tihim glasom:

„Ne, Lovro! . . .“

„Torej ne smem?“ je povprašal Lovro poltiho, držeč jo še vedno v objemu.

„Ne — nocoj ne — jutri! — Saj te imam — rada —“

„Katinka!“

In krepkeje jo je stisnil k sebi, a Katinka se mu je izvila kakor jegulja in zbežala po temnem hodniku.

„Lahko noč!“ mu je šepnila, ko je odprla vrata v gostilniško sobo, in glas se ji je tresel.

Lovro je stopil negotovih korakov na prosto.

Vsenaokrog se je belil sneg; mrzel veter je bril čez plan, a nebo je bilo čisto in jasno, stotisoč zvezd je zrlo iz višav . . .

(Dalje prihodnjič.)

Pastúškin:

Na peronu.

Zazvonilo mu srebro je v žepi,	„Na tujini boš pozabil name.“
lepa družba: sedem, osem sto,	„Ne pozabim, Vida, te nikdar.“
se oko zalilo Vidi lepi,	„Siva megla mi srce objame.“
njemu šel klobuk je na uhó.	„Te popeljem, Vida, pred oltar.“

Dim je promeniral po peroni.

„Zbogom“. „Piši in da si mi zdrav.“

In zvonila krona je pri kroni

in smejalo se je iz daljav.

Sorodni duši.

Spisal Josip Premk.

IV.

Lovro je prišel domov in stopil v izbo; oče je sedel za mizo in gledal v trgovske papirje, popisane z velikimi, kljukastimi številkami, kakršne je zapisaval s svojo neokretno roko.

„Dober večer,“ je pozdravil Lovro, a Štacunar ni odgovoril. Povzdignil je obrvi, kot da se hoče samo prepričati, je li res on, namrgodil obraz in se zopet zagledal v račune.

Lovro, ki je bil tega očimovega vedenja že davno vajen, se zanj ni zmenil dalje. Obesil je suktno na klin ob vratih in se zleknil nato na klop ob peči, ki je puhtela prijetno toploto. Tudi mu ni bilo tisti večer do razgovora in to najmanj z očimom, ker vse drugod so romale njegove misli . . .

Na mizi je brlela luč in lila svojo blede svetlobo po sobi, zato se je Lovro obrnil z obrazom proti peči, zatisnil oči in zasnanjal o Katinki; a le za malo časa, ker Štacunar se je dvignil izza mize in izpregovoril z osornim, zadirajočim glasom:

„No, klada! Ali se nisi nalenuharil celo popoldne? V hlev se spravi!“

Lovro je privzdignil samo glavo.

„V hlevu je vse opravljeno. Konja imata še polne jaslje in napojil sem tudi že.“

A Štacunar ni bil s tem Lovrovim odgovorom nič kaj zadovoljen. Stopil je k njemu in skoro zakričal:

„Ti, povem ti, da tako ne boš delal, ako hočeš ostati pod mojo streho!“

„Kako?“ je povprašal Lovro, ne da bi bil vstal, kar je Štacunarja še bolj razjezilo.

„Da bi se vlačil okrog tiste vlačuge doli v Podmostju! Kaj pa imaš opravka doli? Fej! Pravi sin svoje matere!“

Takrat se je Lovro dvignil. Razprl je oči in pogledal očeta tako grozno, da je ta osupnil in za hip umolknil.

„O moji materi pa molčite, ako nočete, da pozabim, da ste moj — oči.“

Stisnil je pesti, a se vendar premagal in sedel nazaj na klop. Štacunar je hodil po izbi s trdimi koraki, zmigaval z ustnicami in obrvi namršil čisto na oči.

„Poštena je bila moja hiša vedno,“ se je jezil dalje — „a da bi me sedaj ti pripravljaj ob dobro ime — ne, raje te poženem takoj od hiše! Saj za rabo itak nisi nobeno; vsak pastir mi bo več napravil!“

Menda Lovro ni prvič slišal teh očetovih besed; ostal je še nekaj časa miren, a ker Štacunar le ni prenehal, je odvrnil precej glasno: „Koliko sem naredil in koliko nisem, o tem se ne bom pre- rekalo z vami, ki ste že od nekaj slepi za vsako delo mojih rok. Ako nisem delal jaz, povejte mi saj — kdo je bil, ki je napolnil vse kašče in obdelaval polje od zore do mraka? In koliko ste mi dali za vsa leta, odkar delam pri tej hiši? Niti beliča nimam od vas! Ali ste vi kdaj prijeli za plug ali koso? In vendar je bilo vse zorano in vse posejano — vi ste samo pogledali in kar je bilo za dom preveč — prodali in vteknili lepo denar v žep —“

„Kaj misliš —“, ga je osorno prekinil Štacunar, — „da bom morda dajal tebi, da zapiješ s svojimi vlačugami?“

„Katero imenujete vlačugo?“ je siknil Lovro in vstal.

„No, sedaj pa še vprašuje!“

„Mislim,“ je odvrnil Lovro, „ako zahajate k njej vi, smem tudi jaz!“

Štacunar je obstal sredi izbe z začudenim obrazom in prvi hip ni vedel, kaj bi odgovoril.

„Ako sem bil tam,“ je odvrnil nekako mirneje in vprl oči temno v tla — „sem šel zaradi tebe!“

„Zaradi mene vam ni potreba hoditi nikamor!“

„Saj tudi ne bom!“ je zakričal zopet in udaril s pestjo po mizi. „Ker, ako ne misliš biti drugačen, poveži še nocoj svojo culo in se poberi, kamor hočeš. Še konja ti naprežem, da boš prej od hiše!“

Lovretov obraz je obkrožil trpek nasmeš in pristopil je bliže k njemu.

„Pojdem, ker vem, da je to že davno vaša želja. Že jutri odidem, ker se ne bojim, da bi ne živel drugod bolje nego doma. Kjer bom delal toliko, kolikor sem tu, mislim, da me bodo imeli radi in da mi ne bo potreba poslušati psovk kakor v tej hiši!“

Štacunar ga je gledal molče, in ko je hotel oditi, ga je ustavil.

„Počakaj, da me ne boš imel morda za dolžnika,“ je dostavil smehljaje in segel v notranji žep po listnico.

Lovro ga je pogledal prezirljivo in zamahnil z roko: „Ničesar ne potrebujem. Kar sem zaslužil, imejte, jaz bom živel tudi brez tega!“

Nato je zaloputnil vrata in je odšel . . .

Štacunar je obstal sredi izbe in gledal v vrata, ki so se zaprla za Lovretom. Nekaj se mu je zbudilo v srcu kakor kesanje, a samo za trenotek; ko je sedel zopet za mizo, je bil skoro zadovoljen, da se ga je iznebil tako naglo. Vedel je sicer, da je izgubil ž njim dobro pomoč, a zavedel se je ob enem tudi, da je odšel nekdo, ki mu je bil v — napotje . . .

Privil je svetiljko, da je plamenček skoro pojema, in v temačnosti je sklonil že nekoliko osivelo glavo in jo podprl z obema rokama.

Malokdaj se je spominjal Štacunar onih let . . . tistih davnih poletnih večerov, ko je hodil za vasjo tja k zadnji hiši, kjer je živela dvaindvajsetletna vdova Rozalika z edinim sinčkom Lovretom v bedi in siromaštvu, ker samo uborno bajtico ji je zapustil mož, ki je umrl nenadoma dve leti po poroki. Takrat je bila Rozalika izmed najlepših v vasi in Štacunar je mislil nanjo, še ko je živel njen mož . . . Petintrideset let je imel takrat Štacunar, življenje in strast sta gorela v njem, in kadar se je bližal tisti zadnji hiši, je imel samo eno misel: kako bi pregovoril Rozaliko, da postane — njegova . . . Prisegal ji je zvestobo, ljubezen do Lovreta kakor do lastnega otroka, a Rozalika je bila neizprosna. Tako se je moralo zgoditi, da je stopil ž njo pred oltar — ako je hotel kdaj zadostiti svojemu hrepenenju . . . In Rozalika je spoznala kmalu, da mu je samo — ženska, a ne ljubljena žena, da ji je naklonjen le toliko, kolikor je naklonjenosti v živalskem človeku v trenutkih, ko ljubi žensko samo zaradi lastnega užitka . . . A bila mu je vdana sužnja, dasi se je kesala koraka, ki ga je bila storila, ker skrbelo jo je, ne toliko zaradi sebe kakor zaradi Lovreta, ki se je razvijal v zalega in krepkega dečka. Niti enkrat ni videla Rozalika, da bi pristopil Štacunar k njemu, ga prijazno ogovoril in ga pogladil po mehkih kodrih. Ko je dosegel, po čemer ga je žejalo, je pozabil vse prisege in obljube. Rozalika je trpela molče, a njena lica so bledela in svit njenih divnih oči je umiral . . . Štacunar je spoznal, da kmalu na njej uvene vse, kar je ljubil, in njegov glas je postajal osoren in zadirajoč. Hodil je po izbi in ni vedel, nad kom bi izlil svojo nevoljo . . . Tako so se pričeli dnevi, ki jih je pomnil Lovro tako živo, kakor so živo vstajale pred njim objokane materine oči . . .

In počasi so tekla leta, dokler se ni zgodilo, kar je želel Štacunar že davno: pokopali so Štacunarko. In šel je za pogrebom žalosten

in otožen, dasi se mu je srce smejalo, ker njegove misli so bile kakor pijane od nečesa, na kar je mislil noč in dan . . . Še je čutil v žilah toplo kri, in ako je pomislil na Katinko, se je nasmehnil, kakor se je nasmehnil pred leti — pred poročno nočjo . . . A tu je bil Lovro, ki je stal med njim in njo kot kerub na straži, in kadar ga je pogledal s svojimi velikimi očmi, se je zazdelo Štacunarju, da vidi in ve, kaj se godi v njegovih mislih . . .

A sedaj je odstranjeno tudi to: odšel bo bogve kam . . . in on ima prosto pot do nje, ki je edina daleč naokrog vredna njegovega poželjenja . . .

In zažarele so pred njim njene globoke, ognja polne oči, njene mlade, valoveče prsi, in ona vsa nedotaknjena in mlada do krone črnih las.

— Komu naj hrani denar, ki ga ima dovolj in si ž njim lahko kupi še nekaj lepih ur . . . Katinka se ne bo branila lepih bankovcev in njegovo ime zaradi tega ne bo trpelo: kdo bi izvedel, kar se zgodi o polnoči tam v Podmostju, kamor pošteni Štacunar gotovo ne stopi, in katera bi bila, ki bi povedala, ako ji potisne v roko šop denarja? —

Tako je premišljeval Štacunar in se nasmihal, kot da že objema njeno mlado telo in ji poljubuje drobne, mehke ustnice . . .

In morda bi premišljeval Štacunar še dolgo o nasladah bližnjih dni, da ni vstopila dekla z ropotajočimi coklami.

„Od soseda so prinesli koline — ali naj pripravim mesene ali prtene?“

„Zame ni potreba večerje,“ je zamrmral Štacunar — „za druge me nič ne briga!“

„Ali Lovreta ni doma?“ je povprašala dekla, a to je bilo Štacunarju že preveč.

„Kaj jaz vem! Pusti me!“

Dekla je videla, da Štacunar ni za razgovor, in je odšla molče.

Štacunar pa je privil luč še bolj, tako da se je videl samo na stropu rumenkast kolobar, in potisnil na glavo kučmo in odšel počasi proti Urbanovcu.

Zunaj je bril rezek in mrzel veter, podeč snežene kosmiče daleč naokrog, in Lovro, ki je šel tisti čas po zasneženi stezi za vasjo, si je privihnil ovratnik na suknji čisto do ušes.

Zadaj za njim so gledala v noč razsvetljena vaška okna, a pred njim se je izgubljala v temo širna bela plan kakor brez konca in kraja. Lahne megle, bežeče od gor, so se motale v višavah, kjer

so se topli vetrovi z zamolklim žvižgom. Ena sama luč se je svetila tam v dalji kakor velika kresnica — tam je bilo župnišče — in visoko strmeča senca, ki se je nejasno risala skozi zrak, poln drobnega snega, je bila kaj malo podobna vaški cerkvi.

Naravnost tja je nameril Lovro svoje korake. Pot je bila sicer zasnežena, a natanko je vedel, kod se vije steza, saj kolikrat je tekel tod kot deček zjutraj še v temi k prvi maši. Stoinstokrat jo je prehodil, stoinsto spominov ga je vezalo nanjo in sedaj gre morda — zadnjič.

Zadnjič? — — Ne, ne! Da bi se ločil za vedno od tega kraja, kjer počiva ljubljena mati, kjer živi ona, ki je lastnica vse njegove duše — to ni mogoče in se ne bo zgodilo. Samo za nekaj časa gre, za kratko dobo — tja v tujino, da si prisluži nekaj denarja in potem se vrne. Morda mu je usoda vendar naklonjena in mu dovoli tisto veliko, blaženo uro, ko privije k sebi svojo ljubljeno, nežno Katinko in ji pove: Zdaj si vsa in za večno moja!

— Zdaj si vsa in za večno moja — je šepetal ves zadivljen v svoje svetle sanje, da ni čutil, kako mu nosi veter mrzli sneg naravnost v obraz. Pred seboj je videl samo njo, smehljajočo in belo kot iz cvetov prvih lilij, samo njene drobne ustnice, ki so mu obljubile, da jih bo smel poljubiti jutri — oh, jutri, ko bo že morda tam daleč za deveto goro . . . A ona bo ostala tu, ona, ki bi jo najraje dvignil k sebi in jo odnesel tja nekam daleč, daleč, kjer ni hinavščine, ne sovraštva, ampak samo sreča in ljubezen . . .

Luč iz župnišča je zasijala čisto blizu in Lovro se je okrenil proti cerkvi. Zadaž za cerkvijo se je svet nekoliko vzpenjal in tam se je vrstil križ za križem. Tja je bil namenjen Lovro.

Ob velikem lesenem križu, popolnoma tam na kraju pokopališča je postal, se naslonil na križ in podprl glavo z desnico.

— Mati! Daj, da pridem kmalu zopet na tvoj grob, a ne sam, saj veš, kako je težko človeku, ako nima nikogar, ki bi ga ljubil . . . Ne sam, temveč ž njo, ki mi more edina nadomestiti tvojo ljubezen! A če mi ugonobe tudi njo, tedaj se preselim takoj za teboj, saj ničesar več nimam potem iskati na svetu . . . Oče naš — —

In prav tisti čas je ugasnila luč doli v Podmostju. Nobenega gosta ni bilo več in Katinki se je tudi zahotelo, da bi bila sama, čisto sama, in da bi mogla nemoteno premisliti, kar se je zgodilo ta večer.

Zaprta je gostilniško sobo, zapahnila vežna vrata in se nato napotila z brlečo svečo po stopnicah v zgornjo sobo. In dasi je

bilo okno zagrnjeno, je svečo ugasnila in se tako v temi naslonila na pogrnjeno posteljo.

Tedaj so poletele njene misli kakor lahkokrile ptice daleč tja na samotno dolensko faro, v tisto sivo, staro župnišče, kjer je preživela enajst mesecev. Tudi tam je vsak večer ugasnila luč in legla oblečena na posteljo, ne vedoč, zakaj ji vro solze iz oči. Naklonjen in dober ji je bil župnik Anton, niti enkrat je ni pogledal osorno, ker je poznal njeno rahločuteče srce. Saj človeku, ki mu je bila sreča vedno za deveto goro, je dovolj že malenkost, da zasluti nesrečo . . . Ali Katinka se je bala večerov, njih dolgočasne samote, ko je tako pogrešala prijatelja, ki bi mu se naslonila na prsi in mu izpovedala vso svojo zapuščenost in nesrečo . . .

In prišel je nekoč župnikov brat in povedal, kako in kaj je kupil na dražbi — tam gori na Gorenjskem v Podmostju, da potrebuje samo še nekoga, ki bi mu to nekoliko oskrboval, ker s tisto deklico, ki je sedaj tam gori, da ni zadovoljen. — Tako je pripovedoval in dogovorjeno je bilo še tisti dan, da gre Katinka v Podmostje, kakor je sama zaželela.

Po večerji tisti dan jo je poklical župnik Anton k sebi. Nekako resno in strogo je bilo njegovo lice in tudi Katinki je bilo težko, dasi sama ni vedela zakaj. Čutila je, da zapusti dobrotnika, ki jo je čuval kakor skrben oče, ki jo je odvedel od ljudstva, ki ji ni bilo naklonjeno, in pripeljal tja v tisto tiho krajino, kjer ni bilo nikogar, ki bi ji rekel sovražno besedo.

„Torej ste se odločili, Katinka, da odidete,“ je pričel župnik Anton in položil pred njo denar, ki ga je imel že pripravljenega. „Kakor vam velewa srce, tako storite. Jaz vam ne branim, niti vam ne svetujem, dasi mi je nekako težko, ko vas vidim odhajati. Skoro štiri leta in pol ste bili pri meni in ni se prigodila najmanjša stvar, ki bi bila razjezila ali užalostila mene ali vas. Vidite —“ in pri tem se je nasmehnil — „tako dobro sem se razumel s tistim pregrešnim otrokom iz Zapolja. — In sedaj greste zopet mednje . . . Bogve, morda vas sprejmejo bolj milo in prijazneje nego prvič ali pa — še osorneje . . . Čudni ljudje so, in bojim se, da bi se ne kesali, ker ste odšli od tukaj. Sicer pa se lahko vrnete vsako uro: moja hiša vam je vedno odprta! In ne pozabite naukov, ki sem vam jih dajal ves ta čas! Ravnajte se po njih in ne zaupajte preveč ljudem, ker svet je zloben in hinavski!“

Tako je govoril župnik Anton in hodil po sobi in nato je obstal pred njo.

„In poročajte mi, kako se vam bo godilo, ker — ne prestrašite se! — neki notranji glas mi pravi, da se boste vrnili žalostni in nesrečni ali pa —“

„Oh, gospod župnik, ne strašite me!“ je poprosila Katinka in župnik Anton se je nasmehnil.

„Pa saj ne mislim tako hudo, samo tako se mi dozdeva. — Morda pa boste srečni, kdo ve! In še enkrat — Katinka: ne verujte svetu, svet je hudoben; izmed devetindevedesetih je komaj eden, ki mu smete zaupati in spoznati ga po — neznatnosti!“

To so bile zadnje njegove besede in Katinka se jih je spominjala tudi v Podmostju vsak večer. In spominjala se jih je posebno, kadar je mislila na Lovreta, na njegove dobre, odkritosrčne oči, ki vendar ne morejo lagati. In čutila je z vsakim dnem bolj, da bi mogla ljubiti samo njega, dasi mu tega še ni upala povedati . . .

Pa tisti večer je prišlo, ko jo je stisnil tako nenadoma na svoje prsi, da mu je šepnila brez pomisleka, pač kakor ji je narokalo srce: „Saj te imam rada . . .“

In pričela je premišljevati nauke in svete župnika Antona in Lovreta, a naposled, ko so se ji trepalnice že trudne zaklapljale, si je priznala, da je on izmed devetindevetdesetih, ki mu lahko zaupa tudi svoje srce . . .

In še v sanjah je stopil prednjo in jo privil k sebi, da se je zakotalil svečnik po tleh.

(Dalje prihodnjič.)

Vojeslav Molè:

P o e t.

Iz mnogih čaš, o drug, okusil sem življenje
in bila je ljubezen v njih in bil je srd,
biló jim vino je sladkó kot hrepenenje
in grenko kakor v vrtu pomladanskem smrt. —
In vendar nosim v duši zlatih solnc žarenje
in moja kri je kakor sok poldnevni trt.

Šel sem po snežnobeli, razgoreli cesti
in bil na njej je množic hrup in šum zastav
in videl sem bodala v krvaveči pesti
in v himno mas je zrastel podlosti pozdrav —
In vendar moje sanje polne so prelesti
in vendar nosim v srcu čudesno ljubav.

Sorodni duši.

Spisal Josip Premk.

V.

loboko je še snivala zora, ko je vstal tisto jutro Lovro hitro, kot da se mu mudi bogve kako. Privlekel je izpod postelje rjavkast kovčeg, ki ga je imel že pri vojaki, obrisal nekoliko raz njega prah in pričel polagati vanj obleko in perilo, vse lepo po vrsti — očitvidno se je pripravljaj na dolgo pot. Ko je bilo vse spravljeno, je kovčeg zaklenil, ga prevezal z močno vrvico, vtaknil skozi motvoz debelo palico in dvignil breme na ramo. Storil je tako par korakov, kot da poskuša, kako se bo neslo, nato je postavil kovčeg na tla in položil palico na mizo.

Zunaj je bila še noč, mirna in jasna, nič več ni žvižgal veter kakor prejšnji večer; samo tuptam se je posvetilo okno in zastrmelo v noč.

Z nočjo se je hotel odpraviti Lovro od doma, pa sedaj, ko je bil pripravljen, se mu je zazdelo nekako čudno, da bi odhajal kakor tat in zločinec. Sedel je na rob postelje in se zagledal v tiste tri podobe, ki so visele ob njegevi postelji. Stare so bile, še mati jih je prinesla s seboj iz bajte in jih obesila nekoč, ko je bil Lovro že dorastel, k njegovi postelji. Lovretu je bilo, kot da jih mora sneti: čemu bi visele ob postelji sedaj, ko ne bo ne njega, ne matere?

Tako je premišljeval in se v duhu poslavljal od vsega, kar ga je spominjalo na mlada, minula leta, dokler ni na vzhodu obledelo nebo in razlilo svoje sinje luči visoko do najvišjih zvezd, ki so vztrepetale in utonile v zarji. Od snežnih gor se je raztegnila po plani lahna, prosojna megla in se razvlekla kitasto po mrzlem zraku, ki je drhtel v motni jutranji svetlobi. Tenko ivje je viselo od vej kakor dragocene, vsekrižem nanizane nitke; tla so bila trda in zmrzla, da je zaškripalo pod Lovretovimi koraki, ko je stopil na plano.

Tuptam so se odprla vrata, cvileče je zaječal zapah; par glasov je zaspano izpregovorilo in spet utihnilo: Zapoljčani so se prebujali in vstajali.

Čisto tiho je odšel Lovro iz hiše, samo dekla, ki je hitela čez dvorišče v hlev, ga je zagledala in je začudenja obstala.

„Križani Bog, kam pa, Lovro?“

Lovro se je nasmehnil prisiljeno in ji podal levico, ker z desnico je držal palico, potaknjeno skozi motvoz, omotan okrog kovčega, ki mu je čepel na hrbtu.

„Proč — v svet! Kaj bi doma —?“

In še bolj se je začudila dekla. Golido je postavila na tla in roke vprla v boke. Tako je stala pred njim in na obrazu se ji je poznalo, da mu ne verjame.

„Kam v svet — sedaj pozimi? Saj se samo šališ!“

„Ne šalim se; saj vidiš, da sem pripravljen za pot, in pust tudi ni, da bi igral komedije.“

„Pa zakaj, za božjo voljo — in tako nenadoma?“

Lovro je skomignil z rameni.

„Vseeno! Prej ali slej — nekoč se mora zgoditi!“

„Pa srečno hodi, Lovro, saj vem, zakaj greš! Še kesal se bo Štacunar: nikdo mu ne bo naredil toliko. Tudi jaz ne ostanem več dolgo, ako se je tako pričelo.“

Nato mu je podala roko in Lovro je odšel zadaj za hišo, da mu ni bilo treba odpirati hreščočih vrtnih vrat.

Pred Urbanovčevo hišo je stal hlapec in se oziral po nebu; ko je zagledal Lovreta, se je zasmejal, ker dobra prijatelja sta si bila.

„No, kam pa ti tako zgodaj s tem tovorom?“

Lovro ni vedel, ali bi mu povedal ali bi šel dalje, in je nekaj časa molčal.

„Grem,“ je dejal naposled in pristopil nekoliko bliže. „Ne ljubi se mi več v tem kraju!“

Hlapec se je začudil in ga pogledal neverno. „Kaj pa te je obsedlo? No, pa če že kam greš — za par dni, pa postopi nekoliko noter, da ne boš hodil v tej megli, ki napravi človeku čisto objokan obraz. In tudi gorkeje bo potem, ko izide solnce. Kam bi neki tako hitel!“

In prijel ga je za roko in peljal siloma v krčmo, še od prejšnjega večera vse polno neprijetnega, s tobakovim dimom pomešanega vzduha, ki je legal težko na pljuča.

Urbanovec je prišel ravno iz zgornje izbe, še golorok je bil in brez klobuka; na zaspanih, čemernih očeh se mu je poznalo, da je ravno vstal. A on se ni začudil, ko je zagledal Lovreta s palico v roki in s kovčgom na hrbtu, pomežiknil je dvakrat, kot da hoče bolje videti.

„Torej greš,“ je dejal in sedel k peči. Poiskal je pod klopjo čevlje in mrmral komaj slišno:

„No, da! Kaj se hoče — morda te čaka kje v tujini sreča, nič se ne ve. Pravil mi je snoči Štacunar, da sta se sporekla in da misliš od tod, in sedaj, kakor vidim, greš res. Ti Matija — je velel hlapcu — natoči mu no slivovke! Takole zjutraj se prileže, posebno, ako je človek namenjen na pot. No, sedi no, kaj boš stal, kakor da si prvič v hiši. Sedi, da se še kaj pomeniva, predno greš! Kam pa pravzaprav misliš?“

Lovro je molčal, ker ni vedel, kaj bi odgovoril. Postavil je kovčeg na tla in sedel na klop ter podprl brado s kljukasto palico.

„Sedaj še ne vem,“ je odvrnil in gledal v tla. „V mesto pojdem, tam se bo že kaj dobilo. Zaslužil bom gotovo več kakor doma in lepše življenje bom tudi živel.“

„Seveda,“ je mrmral Urbanovec in oblačil kamižolo — „težavno je, če se z očimom ne razumeta. Vsak misli, da ima sam prav — Štacunar pa tudi ni eden tistih, ki bi se dal pregovoriti. Najbolj si ga razjezil zaradi tiste tam doli v Podmostju, tako se meni zdi; ako pa imata med seboj še kaj drugega — pa ne vem. Pri vsaki hiši je seveda kaj. No, pij!“

„Ampak tako nikjer, kakor pri nas,“ je odvrnil Lovro, srknil dvakrat in postavil kozarček nazaj na mizo.

„Seveda, Štacunar je natančen,“ je pritrdil Urbanovec — „toda pošten mož — od nekdanj ga že poznam. Preudari in premisli vsako stvar in kar reče, gotovo ni napačno. Dobro ime uživa povsod in ni ga, ki bi mu mogel kaj očitati.“

„Vsak ve svoje,“ je odvrnil Lovro, ker je vedel, da bi bilo zaman ugovarjati Urbanovcu.

„Čas bo,“ je dejal Lovro in je vstal. Dvignil je kovčeg na hrbet in stopil proti durim.

„Pa srečno torej!“ mu je voščil Urbanovec. Hlapec Matija pa ga je spremil do vežnih vrat in gledal na pragu še nekaj časa za njim, ko je stopal doli po vasi, lahno upognjen pod rjavim kovčegom.

Izza obzorja se je razlila po snežnem polju rumena luč; megla se je dvigala in kadila više in više proti goram; daleč naokrog je razlilo zimsko solnce iskreče bisere.

Pot je bila gladka in spolzka, da se je opotekal Lovro na desno in levo kakor pijan in kovčeg na hrbtu se je gugal ž njim vred.

Včasi je postal, se ozrl naokrog . . . nazaj na Zapolje, kot da pomišlja, ali bi šel ali bi se vrnil, a potem je pospešil korake in gledal naravnost v daljo predse.

Še nikoli ni bil na taki poti, in nekako tesno mu je bilo pri srcu. Neko plaho radovednost je čutil v sebi, ko je pomislil, kakšno življenje ga čaka tam za tistimi gorami — tam v mestu. Morda sreča, morda prevara, a sklenil je trdno, da se ne vrne osramočen in ponižan, pa naj se zgodi karkoli . . . Samo Katinka je bila, ki je napolnila njegovo dušo s trpko žalostjo, s strahom, ki se je razlil čez njegovo srce in razpregel čez vse njegove upe temno slutnjo, da zapušča nekaj, česar ne najde morda nikoli več . . . Bogve, ne ugasne li medtem svit njenih čarobnih oči, ji li ne uvene lice, zdaj tako mlado in cvetoče? Pozabila ga bo morda, ko bo živel tam daleč od nje, in prišel bo, ki ji bo govoril slaje nego on, in ona mu bo verjela kot dober, zaupljiv otrok . . . Morda pa se zgodi celo hujše: mogoče ostane v Zapolju in se pridruži njim, ki jo sovražijo in zaničujejo samo z besedami, a mislijo v srcu drugače. Prihajali bodo k njej in tudi njegov očim bo prišel in ji govoril o njem — falotu, ki se mu ni ljubilo delati in je šel raje v svet. In iztrga ji iz srca še tisto malo naklonjenosti, kar je čuti zanj sedaj . . . A nenadoma, kot da mu je zašepetala sama, se je spomnil obljube, ki jo je izrekla snoči, ko se mu je izvila iz objema . . . Ne, ne! Ona ne bo verjela Štacunarjevemu obrekovanju, ne bo zaupala Zapoljčanom, ki jih sovraži še izza detinskih let in spominjala se bo gotovo njegove ponižne in odkritosrčne ljubezni, kakor se spominja blagih naukov župnika Antona.

Med takim premišljanjem je došel do klanca. Cesta se je spustila navzdol in tam spodaj je bilo Podmostje — dom njegovih sanj.

Počasi se je napotil navzdol po cesti, kakor da se boji približati se tisti novozidani hiši, kjer sloni morda pri oknu Katinka in gleda iz tople sobe v mrzlo zimsko jutro. Bogve, kakšna misel jo obide, ko ga zagleda s kovčegom na hrbtu in s potno palico v roki? — In če obstane pod oknom in ji pove — kam . . . bodo li postale solzne njene oči, bodo li vztrepetale njene ustnice in se napele in stisnile, da zaduše pritajen vzdih? . . . Bogve! Morda pa se ji zresni obraz kakor mnogokrat ob tem ali onem spominu in mu vošči srečno pot samo, da ga nekoliko utolaži, a ko izgine tam za sneženim poljem — pozabi kmalu vse, kar je bilo . . .

Toliko nevere je bilo v Lovretovem srcu, ker misel, da bi ga ljubila Katinka, se mu je zdela zaradi velike sreče skoro nemogoča. — In ko bi bilo vendar? — Potem bi šel v tujino veselih korakov in vsakega bi pozdravil s prijateljskim nasmehom, saj v srcu bi

nosil sladko zavest, da ga spremlja v duhu ljubeče bitje, da zre v daljo, kjer je izginilo dvoje hrepenečih oči, ki ga pozdravijo, ko se vrne, še z večjo ljubeznijo . . .

„Kam, Lovro!“

Ko jo je zagledal še ljubkejšo kakor v svojih sanjah, ni vedel, kaj bi odgovoril . . . Stala je gori za hišo s košaro ob boku; rožasto ruto je imela zamotano okrog glave in obraz ji je rdel od mraza. Gledala je nanj z velikimi, smehljajočimi očmi, kot da se mu smeje tako romarsko oprtanemu, kakor ga še ni videla nikdar.

„Kam pa misliš, Lovro?“

In zvonek smeh ji je zažuborel iz prsi, ki so se ji rahlo bočile pod črno jopico.

„Proč!“ je odvrnil Lovro in stopil proti hiši.

Katinka je postopila naprej in čez trenotek je bil Lovro v tisti sobi kakor prejšnji večer.

Stal je ob peči in ni odložil kovčega, kakor da premišljuje, ali bi ji povedal kako in kaj — ali ne.

„Govori vendar, kam misliš!“ ga je skoro poprosila Katinka in stopila bliže k njemu. „Odloži no tole breme!“

In ne da bi bila čakala njegovega odgovora, mu je vzela palico iz rok in jo postavila v kot.

„V tujino grem,“ je dejal Lovro zamolklo in pogledal žalostno v tla. „Proč, v mesto!“

In potem ji je povedal, zakaj se je namenil odtod. In Katinka ga je poslušala in ni trenila z očesom.

Ko je prenehal, se je zagledala vanj zamišljeno in tudi njen obraz je postal nekako otožen.

„Pa bi ne šel, Lovro,“ je dejala po dolgem molku in ga pogledala vdano in proseče.

„Veš kaj, Lovro,“ je vzkliknila nenadoma in ves obraz se ji je zasvetil v veselju — „tukaj ostani!“

„Kje?“ se je začudil Lovro in tudi raz njegov obraz so izginjale sence otožnosti.

„Tu, pri meni,“ je odvrnila Katinka glasno in stopila prav k njemu. „Tu v tej hiši!“

Lovro ni vedel, ali se šali ali misli resno, in gledal je začudeno njene bliskajoče oči.

„Da, tako stori, Lovro!“ je dejala odločno, kakor je Lovro še ni čul. „Kaj bi hodil odtod samo zaradi očima, ko lahko ostaneš tu, ako se ne bojiš —“

„Koga bi se bal?“ jo je prekinil Lovro. „Samo govori, kako misliš!“

Katinka se je nasmehnila in zmajala z glavo.

„Kdo bi si mislil, da si tako malo — pogumen!“

Lovro je zardel kakor otrok in začutil je, da je brez vsake moči in volje, kadar so vprte vanj njene globoke oči.

„Še čudno, da se nisi prijokal kakor kak mali Tonček, kadar ga ozmerja oče,“ se je šalila Katinka še dalje, in ves razposajen je postal njen glas.

„Ne norčuj se, Katinka! Ti ne veš, kako je z menoj,“ je odvrnil Lovro počasi in gledal v kovčeg, ki je stal pred njim na tleh.

Katinka je nekoliko pomolčala, nato je pristopila prav k njemu in ga stresla za ramo.

„Glavo pokonci, Lovro!“ je dejala z zvonkim glasom. „Nič ne bodi žalosten, posebno danes ne, ko sem jaz tako židane volje, da bi se sprijaznila celo z Zapoljčani, ko bi ne bilo med njimi tvojega očima, ki podi od hiše takega fanta!“

In zavrtela se je na peti, da je zaplesalo krilo v kolobarju, in stopila je k omari ter postavila predenj mero cekinastega vina.

„Vidiš, tako, da ne boš hodil žejen v tujino,“ je dejala šaljivo in prisedla k njemu. „Ampak pust si danes — včeraj si bil vse drugačne volje.“

„Ali si kaj huda, Katinka?“ jo je povprašal in gledal v kozarec, kakor da se ne upa pogledati v njo.

Katinka ga je pogledala postrani, visoko je povzdignila obrvi, da so se vprle vanj njene oči nekako očitajoče.

„In sedaj še vprašuje porednež,“ je dejala resno, a poreden nasmešek, ki je čepel ves čas v kotu njenih drobnih ustnic, se je razlil nenadoma po vsem obrazu. „Najprvo napraviš hudobijo, potem pa prideš ves skesan in ponižen — o ti!“

„Lovro je spoznal njeno nagajivost in takrat je iztegnil roko in ujel njeno desnico. In še predno je mogla Katinka zbežati, jo je pritegnil k sebi in posadil v naročje.“

„Katinka, ali veš, kaj si mi obljubila snoči?“ jo je povprašal in jo tesno privil k sebi. Ves obraz mu je gorel in Katinka je čutila, kako mu utriplje srce sunkoma.

„Pa si prišel zgodaj terjat,“ je dejala šepetaje, zatisnila oči in mu ponudila drobne ustnice. —

„Dovolj,“ je dejala naposled in ga rahlo odrinila od sebe, ko ji je Lovro razgrel ves obraz z vročimi poljubi.

Glas se ji je tresel kakor drhteča struna in nič drugega ni mogla izpregovoriti. Takrat je ovila roke okrog njegovega vratu in skrila obraz na njegovih prsih. Lovro je čutil, kako ji drhti vse telo, kako se ji dvigajo in upadajo mlade prsi, in ko ji je hotel dvigniti glavico, sta kanili na njegovo roko dve topli solzi . . .

„Čemu jokaš, Katinka?“ jo je povprašal in se sklonil niže k njenemu obrazu. Obrisal ji je solzne trepalnice in jo vnovič poljubil v gorko lice, a Katinka je molčala.

„Povej, Katinka,“ jo je poprosil zopet — „kaj ti je?“

Katinka ga je pogledala hvaležno in se skušala celo nasmehniti.

„Saj nisem žalostna . . . Srečna sem in od veselja ne vem, kaj bi storila, ko sem našla saj enega, ki me resnično ljubi. Kaj ne, Lovro, da se ti ne znaš hliniti?“

„Kako moreš misliti kaj takega, Katinka! Pusti te misli in veruj mi, da si mi ti vse na svetu!“

„In sedaj ostaneš tukaj pri meni, kaj ne,“ je povzela — „pa naj govore ljudje, kar hočejo. Oba jih pozna in se ne bova brigala za njih govorice. Gospodar te hiše, brat župnika Antona, mi hoče itak preskrbeti nekoga, kajti dela je pri hiši posebno poleti precej in jaz vsega ne morem opraviti, ker moram biti največ v gostilni. In tako ostaneš tukaj ti — natančneje pa se dogovorita z gospodarjem, saj mi je pisal, da pride v nedeljo. Tu v pritličju boš najbrže imel svojo izbo, a prva in največja skrb naj ti bo“ — je dodala z nasmehom in mu zažugala — „da me kdo ne ukrade.“—

Rožasta ruta ji je zdrknila na tilnik in pramen črnih las se ji je vsul na belo čelo.

„Ali si zadovoljen?“ ga je vprašala.

„Ti še vprašuješ,“ ji je odvrnil Lovro, ki je poslušal kakor v lepih sanjah . . . „Ali vse je prišlo tako hitro; saj ne vem, ali je resnica ali sanjam.“

Katinka se je zasmejala in ga stresla za uho.

„Pa se prebudi vendar, ako spiš!“ In čez nekaj časa je pri-dejala bolj tiho: „Ti, Lovro, bogve zakaj sem mislila nate tako pogosto že tam doli na Dolenjskem in zakaj sem prišla z veseljem zopet tu sem, kjer sem užila pred leti toliko žalosti?“ —

„Čudno, kaj ne?“ je dejal Lovro in jo pogladil po laseh. „In še bolj čudno, da sva se našla ravno midva, ki sva tolikim v napotje!“

Solnčni žarki so zaplesali po sobi in oblili Katinki obraz, da ste se zasvetili tisti dve solzi pod očesom kot dva dragocena bisera . . .

(Konec prihodnjič.)

Sorodni duši.

Spisal Josip Premk.

VI.

dkar je zvedel Štacunar, da je ostal Lovro v Podmostju, se je popolnoma izpremenil. Še bolj temnogled je hodil okrog in za nikogar ni imel prijazne besede. Dekla je odšla od hiše že nekaj dni po Lovretovem odhodu in tako je ostal v hiši popolnoma sam; samo včasih ga je obiskala bajtarica Anževka in mu prinesla izmišljenih novic o Katinki in Lovretu, ki so Štacunarja še bolj razburile. •

Premišljeval je, kako bi prepodil Lovreta iz Podmostja in si napravil prosto pot do Katinke; a niti Anževka niti Urbanovec mu nista vedela svetovati, kako zatreti greh, ki se godi doli v Podmostju...

Bilo je nekaj dni pred Božičem, ko je sedel Štacunar v Urbanovčevi krčmi in ugibal z Urbanovcem, kako in kaj bi se ukrenilo, da bi moral Lovro od Katinke. Tedaj je vstopil hlapec Matija in prisedel k Štacunarju.

„Torej je le res,“ je dejal, „da je ostal Lovro doli v Podmostju. Zjutraj sem govoril ž njim, ko je šel s konjem v trg po vino. Dejal mi je, da je prav zadovoljen.“

Štacunar ga je pogledal nekako iznenaden in ni takoj odgovoril.

„V trg, praviš, da je šel po vino?“

„Po vino, da,“ je pritrdil hlapec in prikimal: „Menda se vrne šele jutri, ker bodo pretakali in blizu tudi ni, pot je pa slaba, ni za sani, ni za voz.“

Štacunar ni odgovoril ničesar, a nekaka zadovoljnost se mu je pokazala v obrazu in trepalnice so mu pričele utripati hitreje. Lahna, komaj vidna rdečica mu je podplula lice in tiste tri rumene, kakor v velo, oranžno lupino ovite zobe je zagrebel v razpokano spodnjo ustnico, kakor je imel navado, kadar je premišljeval kaj važnega.

Kmalu potem je odšel proti domu.

Tiho je bilo v hiši, kakor izumrlo; ne iz kuhinje, ne iz izbe ni bilo slišati glasu, samo njegovi koraki so odmevali po kameniti veži. V izbi je bilo hladno, da je videl Štacunar svojo sapo; peč je bila mrzla, vsaj teden dni že ni gorelo v njej. Ali Štacunar ni čutil ne

mraza, ne dolgočasne tišine, zleknil se je na postelj vznak in se vdal svojim sanjam . . .

Danes ali nikoli! — mu je brnelo v mislih in sklenil je trdno, da se napoti zvečer v Podmostje. — Lovro je odšel in se vrne šele jutri, nikogar se mu ni bati in Katinka se tudi ne bo branila denarja . . .

In zagorelo mu je po žilah kakor vsak večer, ko je mislil nanjo in si ni upal do nje.

Dolgo je bilo tisto popoldne, cela večnost, in Štacunar se je nemirno premetaval po postelji. Naposled se je jelo mračiti. Iz nasprotne hiše je razlila luč v temno Štacunarjevo izbo tok medle svetlobe, Štacunar je zagrnil okno, ker nekako čudno mu je bilo, kakor da se boji in sramuje sosedov. In tudi ni krenil proti Podmostju dol po vasi, temveč zadaj čez polje, pod hribom, da se je do gležnjev vdiral v rahli sneg.

Čista in jasna noč je bila, srebrna mesečina je tekla raz nebo, daleč tja po plani je padala Štacunarjeva senca. Včasih je postal, se ozrl nazaj na vas, ako ga morda kdo zasleduje; a nikjer ni bilo nikogar, samo jagnedi so metali svoje dolge, sloke sence. Blizu klanca je zavil proti okrajni cesti, a potisnil si je kučmo globoko čez ušesa, ovratnik suknje pa navzgor, da skoro ni bilo videti njegovega obraza. Nemirno so mu begali pogledi naokrog in stopal je počasi, kakor da se boji šuma svojih korakov. Še sneg, ki je tupatam zdrknil raz vejo, ga je prestrašil, da je obstal in pridržal sapo.

In čim niže in niže je šel po klancu proti krčmi v Podmostju, tem burneje mu je utripalo srce in v prsih je čutil nekaj — kakor nerazumljiv strah pred nečim neznanim. Ni se bal trenutka, ko pristopi nenadoma k njej, jo siloma objame in ji obljubi . . . da se bo začudila njegovim darežljivosti, ampak neka slutnja, temna in nerazumljiva, ki ji ni vedel postanka, ga je mučila, da ni bilo v njem toliko poguma, kakor si je želel . . . Ali ko so objele njegove hrepeneče misli zopet njeno mlado telo, nedotaknjeno in čisto, kakor iz popja belih lilij, je zasopel hitreje in prijetno gorkoto je začutil po žilah . . . In pozabljeni so bili siloma pomisleki in vse domnevajoče slutnje; samo njene vroče oči so gorele pred njim jasno in žarko kakor nekaj Rozalkine, in pospešil je korak, kakor da se boji zamuditi blaženi trenotek . . .

V krčmi sta sedela samo dva kmeta iz sosednje vasi, ki sta se vračala s sejma. Štacunar ju je videl samo parkrat in se ni zmenil za nju.

Sedel je k oknu, kjer ni bilo tako svetlo, in potrkal s členi po mizi, ker Katinke ni bilo v krčmi.

„V kuhinjo je menda odšla,“ je dejal eden izmed kmetov, a takrat je Katinka že prihitela in raztegnila obraz, ko je zagledala Štacunarja, tako začudeno, da se je Štacunar nehote nasmehnil.

„No, kaj si se me tako prestrašila?“ je dejal silno prijazno in jo pogledal v oči; a Katinka je bila nekako v zadregi, ker odgovorila ni ničesar. „Saj menda nisem tako grozen, da bi se me bilo treba bati,“ je dodal bolj tiho in zopet mu je obkrožil ustnice prijazen smehljaj.

„O, ne zaradi tega“ — je odkimala Katinka — „ampak tako nenadoma sem vas zagledala, prav nič se vas nisem nadejala.“

Nato je odšla in prinesla Štacunarju majoliko rdečega.

Kmeta pri drugi mizi sta govorila o sejmu tako glasno, kakor da se prepirata, in nista se zmenila ne za Katinko, ne za Štacunarja.

„Pa prisedi nekoliko, Katinka,“ jo je prijazno povabil in ji primaknil stol — „da se kaj pogovoriva.“

Katinka je prisedla, a se nekako s strahom ozirala v Štacunarja, ki je skušal biti kolikor mogoče prijazen.

Porinil je pred njo kozarec in se primaknil nekoliko bliže.

„Pa pij, Katinka!“

Katinka je nastavila kozarec na usta, srebnila čisto malo in postavila vino zopet pred Štacunarja.

„Hvala!“ je dejala komaj slišno in se zagledala v svoj beli predpasnik.

„Torej sedaj imate Lovreta kar pri sebi,“ je dejal čez nekaj časa in ji pomežiknil. „No, no, dobro sta pričela, prav dobro, Katinka!“

Silno prijazen je bil njegov glas, niti ene temne sence ni bilo na njegovem obrazu in oči je imel venomer vprte vanjo, da ni vedela, ali se samo norčuje ali jima je postal resnično nekoliko bolj naklonjen.

„Nič hudega ni,“ je odvrnila in gledala še vedno predse. „Tu je ostal; zakaj bi ne, ko je bil itak namenjen kam v službo.“

Štacunar je nekoliko pomolčal, nato je odvrnil: „No, prav, saj nič ne rečem, ampak če mislita na zakon, je stvar drugačna. Lovro nima ničesar, ti tudi ne; kako bosta, vprašam te? Ali pojdeta goštačit? Veš, ni preišljeno to, in vsak se vama lahko smeje, ako mu povesta, kako in kaj nameravata!“

Katinka je molčala in zdajpazdaj ji je podplula lice temna rdečica. Štacunar pa je nadaljeval skoro šepetaje:

„Premisli, Katinka, natanko vse — od začetka do konca, pa boš spoznala resnico in drugače boš ravnala. Veš, dobro ti hočem, samo dobro, a to ti rečem, da se z Lovretom ne moreta poročiti brez moje pomoči.“

Takrat je Katinka povzdignila oči k njemu in dejala s skoro prosečim glasom:

„Pa mu pomagajte, saj on je priden in dober, in vi tudi nimate nikogar svojih, komur bi zapustili svoje bogastvo.“

Štacunar se je nasmehnil in njegovi pogledi so željno počivali na njenem krasnem obrazu.

„To se lahko reče,“ je dejal, „a stvar je drugačna. Pa ni, da bi tukaj govoril, ampak povem ti, da ti hočem pomagati, zato sem prišel.“

„Da hočete pomagati meni?“ se je začudila Katinka in ga pogledala neverno. „Kako? Povejte!“

Štacunar je zbral obraz v resne gube in je nekaj časa pomolčal.

„No, povem ti vse,“ je dejal — „a tu v gostilni ne, da bi naju kdo poslušal. Prižgi svečo in postopiva gori v sobo in potem zveš — vse . . . Kakor sem rekel: lahko ti pomagam in bom tudi storil.“

Štacunar je vstal in Katinka je prižgala svečo molče, ker bila je radovedna, kako in zakaj ji hoče pomagati Štacunar, da se poroči z Lovretom. Vse je prišlo nad njo tako hitro in nenadoma, da ni mogla niti trezno premisliti vseh Štacunarjevih besed, in sledila mu je gori po stopnicah vsa razmišljena.

Štacunar je stopal pred njo z drhtečimi mišicami in čutil je v sebi tisto prijetno opojnost, ki se mu je vzbujala tolikrat, ko je mislil na ta trenotek . . . A vendar se je zavedal, da še ni na cilju, da še ni dosegel svoje zmage.

Ko sta prišla na vrh stopnic, je Katinka odprla vrata v sobico in postavila svečo na mizo.

Z zadovoljnim nasmehom je vstopil Štacunar, a ko se je Katinka ozrla vanj, je vsa osupnila, ker vse drugače so se bliskale sedaj njegove oči.

„In sedaj ti povem, Katinka,“ je dejal in ji položil roko na ramo. Stopil je prav k njej, in še preden se mu je mogla Katinka umakniti, ji je ovil levico okrog pasu.

„Ne, pustite me!“ je skoro viknila; a to je Štacunarja le še bolj razburilo in stisnil jo je k sebi in ji zašepetal nekaj strastno v uho . . .

Katinka je pordela kakor temnordeča vrtnica, pogledala ga je prestrašeno divje, a Štacunar jo je stiskal k sebi kot s kleščami.

„Ne pustim te — pomisli, ali nisem obljubil dovolj?“ — je hropel pretrgano. Žile na sencih so se mu napele, a Katinka je po kratkem borjenju zdrknila na kolena in se mu tako izvila iz objema. Stekla je na hodnik, a še preden je stopila na prvo stopnico, jo je Štacunar dohitel in jo z vso silo pritisnil k steni . . . Zavzdihnila je glasno in izmučeno, a takrat je vprla v njegove prsi obe pesti in ga pahnila od sebe z močjo, kakršne do takrat ni čutila. Štacunar se je opotekel nazaj, a zmanjkalo mu je tal in padel je z votlim truščem vznak po stopnicah; samo polglasen vzklik se je začul iz njegovega grla, nato je obležal doli na dnu stopnic in se ni ganil.

Pivca sta prihitela iz gostilne in gledala zdaj v Štacunarja, zdaj v Katinko.

Šele ko jima je Katinka razložila, kaj je nameraval Štacunar, sta se spogledala začudeno in starejši je pljunil in zagodrnjal . . .

Drugi dan so govorili po Zapolju samo o Štacunarju in Katinki. Stare ženice so se pokrižavale in majale z glavami in možje so reševali o dogodku in naposled tako izmodrovali, da je vsemu vzrok le Katinka.

„Vedi vrag,“ je menil Urbanovec — „kako se je zgodilo. Štacunar je bil pošten, kar ga poznam, a tista tam v Podmostju je sestavljena iz vseh sedmih naglavnih grehov. Morda ga je izvabila sama ali bogve kako . . . Črepinjo ima prebito ali kaj, ne govori nič in še pogledal me ni, ko sem prišel. Pa mu bo že prešlo, trdne narave je — tako vam povem, da ne bo minilo štirinajst dni, pa bo sedel tukaj med nami in nam sam povedal, kako se je to zgodilo.“

Štacunar pa je ležal doma v postelji in soseda mu je stregla. Z rdečkasto ruto je imel obvezano glavo, ki mu je močno zatekla, in po vsem obrazu so se mu poznale temnomodre lise. Gledal je v strop in ni trenil s trepalnicami, kakor da nekaj premišljuje; samo včasih so se mu nemirno zgenile ustnice. Proti večeru pa se je obrnil k sosedi in ji dejal tiho: „Stopi doli v Podmostje po — Lovreta.“

Ni se malo začudila in šele, ko jo je Štacunar zaprosil vdrugič, je odšla in ni pozabila povedati pri Urbanovcu, kaj ji je naročil Štacunar.

Čez kako poldrugo uro so videli Zapoljčani, kako je počasi in skoro ponosno prestopil Lovro domači prag, in vsi so z nestrpno radovednostjo pričakovali, kaj se zgodi. —

Pa zvedeli so šele drugi dan, ker tistikrat je namignil Štacunar tudi sosedi, ki mu je stregla, naj odide, da sta ostala z Lovretom sama.

Nekaj časa je molčal, gledal vanj in zdajpazdaj plaho umaknil od njega svoj pogled.

„Stopi bliže, Lovro,“ je dejal naposled tako tiho in nerazločno, da ga je Lovro komaj slišal in razumel. „Zapodil sem te od hiše — pozabi tisto. Če ozdravim, je prav — če ne — tudi. Dovolj sem živel, danes mi je žal. — Izprevidel sem, spoznal sem, da sem delal napačno. — Stopi po par prič, Lovro — oporoko bom napravil — tvoje je vse. Ves dan sem premišljeval — sedaj sem sklenil. — Komu naj prepustim, ako ne — tebi? In ženi se, kadar hočeš. Le vzemi njo — Katinko — v celi fari ne dobiš bolj poštene, a kar se je zgodilo sinoči — odpusti!“

Lovretu je postalo v srcu težko, ker Štacunar je govoril skoro proseče.

Pri fari je zvonilo Ave in Lovro je sklenil roke. In Štacunar je molil za njim goreče in skesano kakor še nikoli v svojem življenju.

Ant. Debeljak :

Iz hipov obupa.

Brez mej mi v neskončnost gre pot,
a duhu že pešajo sile
in truden poveša sokoljo perot.
Glej, mračne demonske moči
žareče so solnce zakrile
in senca neskončna pred mano leži.

Duh, kaj plahutaš mi tako
kot grlica v zanki boječa,
ko lovec zagrabi jo s trdo rokó.
Čuj bajko: Ko vgasnil je dan,
cvetica, po solncu kopneča,
zazibála sama se v gluhi je san.

